

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ევროპეისტიკის დეპარტამენტი

ხელნაწერის უფლებით

მარინა დევაძე

ვერბალური ქცევის გენდერული თავისებურებანი

სპეციალობა-ლინგვისტიკა (თარგმანმცოდნეობა)

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარდგენილი სადისერტაციო ნაშრომის

ანოტაცია

ბათუმი
2019

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი

ასმათ არბენაძე

ფილოლოგიის დოქტორი. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

შემფასებლები:

მარინა აროშიძე

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

თეა შავლაძე

ფილოლოგიის დოქტორი. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

ინგა კიკვიძე

ფილოლოგიის დოქტორი.
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი.

უცხოელი შემფასებელი:

ირინა კობიაკოვა

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი.
სუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (უკრაინა)

სადისერტაციო ნაშრომის დაცვა შედგება ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე 2019 წლის 22 მარტს, 17 საათზე, 37-ე აუდიტორია (ქ. ბათუმი, ნინოშვილის/ რუსთაველის 35/32. პირველ კორპუსში).

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში (ბათუმი, ნინოშვილის ქ. N35) და ამავე უნივერსიტეტის ვებგვერდზე (www.bsu.edu.ge)

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

მეოცე საუკუნე მდიდარი იყო მეცნიერული სიახლეებით, რომელთაგან ერთ–ერთ უმნიშვნელოვანესია ე.წ. „ლინგვისტური შემობრუნება“ ფილოსოფიაში, როდესაც ენის მნიშვნელობა და როლი ახლებურად გაიზარეს. აღიარებულია, რომ ენა არა მხოლოდ აზრის გამოხატვის საშუალებაა და შუამავალი ადამიანსა და სამყაროს შორის, არამედ ქმნის თვით ადამიანს და მის ირგვლივ არსებულ სამყაროს (რორტი, 1967). დაიწყო ენობრივი პრაგმატიკის ინტენსიური შესწავლა, გაბატონდა ანთროპოცენტრისტული მიდგომა, რამაც გამოიწვია ინტერდისციპლინური კვლევის ობიექტების შესწავლა. განვითარდა კომუნიკაციის თეორია, კოგნიტური ლინგვისტიკა, ლინგვოკულტუროლოგია, ეთნოლინგვისტიკა, სოციოლინგვისტიკა, ფსიქოლინგვისტიკა. ამ ლინგვისტურ მიმართულებებში განსაკუთრებული ადგილი დაიკავა გენდერის პრობლემამ.

გენდერი მრავალფეროვანი ფენომენია, მაგრამ თანამედროვე მეცნიერულმა პარადიგმამ განაპირობა მისი გადმოტანა ბიოლოგიიდან ერის სოციალური ცხოვრებისა და კულტურის სფეროში. მისი სოციოკულტურული არსი გამოიხატება კომუნიკანტი მამაკაცისა და კომუნიკანტი ქალისთვის დამახასიათებელ ენობრივ ერთეულებსა და სამეტყველო ქმედებებში. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია გენდერული ფაქტორით განპირობებული სამეტყველო ქცევისა და ენობრივი მანიპულირების პრობლემის განხილვა. კონკრეტული პრობლემების შესწავლა და გაანალიზება წარმოადგენს ინტერდისციპლინური ფსიქოლინგვისტური კვლევის აქტუალურ სფეროს.

წარმატებული კომუნიკაციის პირობების შესწავლის აქტუალობა უდავოა, ხოლო ვერბალური ქცევის გენდერული თავისებურებანი კი წარმატებული კომუნიკაციის მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რომელიც საინტერესო ტრანსფორმაციებს განიცდის ინფორმაციის ტრანსკოდირების ანუ თარგმნის პროცესში. ყოველივე ზემოხსენებული მეტყველებს ჩვენი საკვლევი თემის აქტუალობაზე.

ჩვენი კვლევის მიზანია ქალისა და მამაკაცის სამეტყველო (სტანდარტული და არასტანდარტული) ფორმების შეპირისპირებითი ანალიზის ფონზე, ქართული კულტურისთვის დამახასიათებელი სამეტყველო ფორმების შესწავლა და კლასიფიკაცია. ასევე ჩვენ გვაინტერესებდა გენდერული სპეციფიკის გამოხატვა სხვადასხვა ტიპის დისკურსში, კერძოდ, ოფიციალურ-საქმიან სფეროსა და ყოველდღიური ყოფაში და რა პრობლემებს იწვევს მათი თარგმნა სხვა ენებზე.

ზემოთაღნიშნული მიზნების მისაღწევად დავისახეთ შემდეგი ამოცანები:

1. განვიხილოთ გენდერის კატეგორია, როგორც ლინგვისტური ფენომენი, განპირობებული სოციოლინგვისტური და კულტურული ფაქტორებით; ასევე ამ მოვლენის ანალიზის ძირითადი პრინციპების მიმოხილვა თანამედროვე ენათმეცნიერებაში;
2. შევისწავლოთ ქართული კულტურისთვის დამახასიათებელი სამეტყველო სტრატეგიები და ტაქტიკა გენდერულ ასპექტში:
 - ა) ქალის მეტყველების სტრატეგიები;
 - ბ) მამაკაცის მეტყველების სტრატეგიები;
3. სამეტყველო ქცევის გამოხატვის ინგლისური და ქართული ენობრივი საშუალებების კლასიფიკაცია სხვადასხვა (ფონეტიკურ, ლექსიკურ, სინტაქსურ და სხვ.) დონეზე;
4. გამოვავლინოთ გენდერის ფაქტორის გავლენა კომუნიკაციის წარმატებულობა/წარუმატებლობაზე და შევისწავლოთ ის თარგმნის ასპექტში;
5. გენდერული ბალანსის განსაზღვრა წყარო და სამიზნე ტექსტებში (ქართული და ინგლისური ენების ბაზაზე).

კვლევის თეორიული მნიშვნელობა

კვლევის თეორიული მნიშვნელობა, უპირველეს ყოვლისა, გამოიხატება მთელი რიგი თეორიული ცნებების გაღრმავებაში: გენდერი, მისი უნივერსალური თვისებები და ეროვნულ-კულტურული თავისებურებანი, სამეტყველო ტაქტიკა და სტრატეგიები და სხვ., ასევე კვლევის თეორიული მნიშვნელობა გამოიხატება

ახალი კონცეფციების შესწავლაში, რომლებიც ეყრდნობა ფსიქოლოგიის, კულტუროლოგიის, სოციოლოგიის, ფილოსოფიისა და სხვა დისციპლინების მონაცემებს. ინტერდისციპლინური კვლევა ცვლის ტრადიციულ ლინგვისტურ ხედვას გენდერზე დამატებს მას პრაგმატიკულ ასპექტს. ენობრივი ერთეულების ფუნქციონირება სოციუმში დიდ წილად დამოკიდებულია ექსტრალინგვისტურ ფაქტორებზე, რომელთაგანაც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს გენდერულ ასპექტს.

კვლევის პრაქტიკული მნიშვნელობა საინტერესოა ფსიქოლინგვისტიკის, კოგნიტური ლინგვისტიკის, პრაგმატული ლინგვისტიკის და კულტუროლოგიისთვის. კვლევის პრაქტიკული მნიშვნელობა განისაზღვრება შედარებითი ლინგვისტიკის, გენდერული ლინგვისტიკის, თარგმანის თეორიისა და მხატვრული თარგმანის სწავლების შედეგების გამოყენების შესაძლებლობით. კვლევის მასალების და მიღებული შედეგების გამოყენება შეიძლება ისეთ სასწავლო კურსებში, როგორებიცაა ზოგადი ენათმეცნიერება და გენდერული ლინგვისტიკის სპეციალური კურსი. თარგმანისას გენდერის კატეგორიის გათვალისწინება ხელს უწყობს თარგმანის ხარისხის გაუმჯობესებას და ავტორის პრაგმატიკული მიზნების უფრო ზუსტ გადაცემას.

კვლევის მეთოდოლოგია

კვლევის მეთოდოლოგიის საფუძვლებს წარმოადგენს კომპლექსური მეთოდიკა. კვლევის პროცესში გამოყენებულია შემდეგი მეთოდები და ხერხები: თეორიული მასალების თვისობრივი შესწავლის მეთოდი, რაოდენობრივი კვლევის მეთოდის მონაცემთა ანალიზი, ლინგვისტიკური აღწერის მეთოდი, ენათმეცნიერების ეკვივალენტობის დადგენის მეთოდი.

ნაშრომის ემპირიულ მასალას წარმოადგენს 1. ჰელენ ფილდინგის „ბრიჯიტ ჯონსის დღიური“; 2. ჯეინ ოსტინის „სიამაყე და ცრუ რწმენა“; 3. რობერტ ბერნსის ლექსი „ჯონ ანდერსონ“; 4. ამერიკელი რეჟისორ როჯერ მიჩელის ფილმი „დილა მშვიდობისა“.

ნაშრომის სიახლეს წარმოადგენს ის ფაქტორი, რომ გენდერის გამომხატველი ენობრივი ერთეულები შეისწავლება ქართული კულტურული სივრცის ჭრილში, აგრეთვე ეს პრობლემა გაანალიზდება მთარგმნელობით ასპექტში, რაც დღესდღეობით, როდესაც საქართველოს უშუალო კავშირი აქვს სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენლებთან, განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს. გენდერული ფაქტორის ზეგავლენა კომუნიკაციის წარმატებულობა/წარუმატებლობაზე სხვადასხვა კულტურაში სხვადასხვაგვარია, სწორედ ამიტომ გენდერის კვლევა ქართულ კულტურულ სივრცეში საინტერესო სიახლეა.

კვლევის ობიექტი

ჩვენი სადისერტაციო ნაშრომის კვლევის ობიექტს წარმოადგენს ქალისა და მამაკაცის სამეტყველო ქცევის მახასიათებლების შესწავლა ქართულ კულტურაში; მათ მეტყველებაში მსგავსება/განსხვავების გამოვლენა და შეპირისპირება სხვა კულტურის გენდერულ მოვლენებთან. საკვლევი მასალის ერთეულები ჩვენ მიერ მოპოვებული იყო ქართული და ინგლისური ენების მხატვრული ლიტერატურის ნიმუშებიდან. არჩევის მეთოდით აღებულია ქალი და მამაკაცი პერსონაჟების მიერ გამოყენებული ენობრივი ერთეულები, რომლებიც აღნიშნულ ენებში გენდერულ მარკერებად არის გამოყენებული, ვინაიდან აღნიშნული ერთეულები სხვადასხვა ტიპის დისკურსში ფუნქციონირების დროს იძენენ დამატებით კონოტაციებს, ჩვენ შევეცადეთ გაგვეშუქებინა შესწავლილი მოვლენები დიაქრონიულ ასპექტში.

სადისერტაციო ნაშრომის სტრუქტურა

ნაშრომი შედგება შესავლის, 3 თავის, 5 პარაგრაფისა და ზოგადი დასკვნებისგან; ნაშრომს თან ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხა და ინტერნეტმასალების ჩამონათვალი.

შესავალში დასაბუთებულია საკვლევი პრობლემის არჩევის მართებულობა, ასევე ხაზგასმულია კვლევის აქტუალობა, სიახლე, მიზნები და ამოცანები, გადმოცემულია ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა.

ნაშრომის პირველი თავი - გენდერული კვლევის ლინგვისტური ასპექტები - შედგება სამი პარაგრაფისგან, რომლებშიც განხილულია გენდერული პრობლემის ლინგვისტური კვლევის ისტორია; მოცემულია გენდერული სტერეოტიპების ზოგადი მიმოხილვა, ასევე მეტყველებისა და სამეტყველო სტრატეგიების და ტაქტიკის გენდერული მახასიათებლები.

ნაშრომის მეორე თავი - ვერბალური კომუნიკაციის გენდერული ფაქტორები მთარგმნელობით ასპექტში - მოიცავს ორ პარაგრაფს, რომლებშიც განხილულია ქალისა და მამაკაცის მეტყველების განმაპირობებელი გენდერული ფაქტორები, ასევე გენდერული ნიშნით განსაზღვრული მეტყველების მთარგმნელობითი სტრატეგიები და მათი მნიშვნელობა, როგორც ლინგვოკულტუროლოგიასა და გენდერულ ლინგვისტიკაში ასევე თარგმანმცოდნეობასა და სხვა მასთან დაკავშირებულ დისციპლინებში.

ნაშრომის მესამე თავში - ლიტერატურული პერსონაჟების ვერბალური ქცევის გენდერული თავისებურებანი ორიგინალში და თარგმანში -წარმოდგენილია ქალისა და მამაკაცის ლიტერატურული პერსონაჟების მეტყველების მსგავსი და განმასხვავებელი ნიშნები, მათი გამოხატვის თავისებურებები სამეტყველო ქცევაში, ასევე განხილულია მხატვრული ინგლისური წყარო ტექსტები და მათი თარგმანი ქართულ ენაზე. ლექსიკური და სხვა ენობრივი დონის გენდერული მარკერები უქმნიან მთარგმნელებს ბარიერებს თარგმანის პროცესში, ჩვენმა ანალიზმა გამოავლინა, რომ გენდერული ფაქტორის გათვალისწინება თარგმანის პროცესში წარმოადგენს წარმატებულ თარგმანის ერთ-ერთ აუცილებელ პირობას.

დასკვნაში შეჯამებულია კვლევის შედეგები. სადისერტაციო ნაშრომს ახლავს ბიბლიოგრაფია.

პირველ თავში - გენდერული კვლევის ლინგვისტური ასპექტები გადმოცემულია გენდერული პრობლემის ლინგვისტური კვლევის ისტორია. გენდერული სტერეოტიპების ზოგადი მიმოხილვა და მეტყველებისა და სამეტყველო სტრატეგიის და ტაქტიკის გენდერული მახასიათებლები.

ნებისმიერი საგნის ან მოვლენის შესწავლა ემყარება გარკვეულ პარადიგმას, მსოფლმხედველობას. ტერმინი „მეცნიერული პარადიგმა“ ამერიკელ მეცნიერს ტ. კუნს ეკუთვნის, რომელმაც თავის ნაშრომში „სამეცნიერო რევოლუციების სტრუქტურა“ აღნიშნა, რომ „მეცნიერული პარადიგმა წარმოადგენს საყოველთაო აღიარების მქონე მეცნიერულ მიღწევებს, რომლებიც გარკვეული პერიოდის განმავლობაში აძლევენ მეცნიერულ საზოგადოებას პრობლემების წამოყენების და მათი გადაწყვეტის მოდელს“ (Kuhn, 1970).

ანთროპოცენტრიზმი (ტერმინი მომდინარეობს ბერძნული სიტყვისგან „*άνθρωπος* – ადამიანი და ლათინური *centrum* – ცენტრი) ლინგვისტური აზროვნების ისეთი მიმართულებაა, რომელშიც ადამიანი ექცევა ყურადღების ცენტრში. თანამედროვე ლინგვისტიკა ანთროპოცენტრულია იმდენად, რამდენადაც მასში წამყვან როლს ასრულებს პრაგმატიკა, სემიოტიკაზე დაფუძნებული ლინგვისტიკის დარგი, რომელიც იკვლევს ადამიანს, როგორც კომუნიკაციის სუბიექტს.

ადამიანი, მიუხედავად თავისი სურვილისა, იმყოფება კომუნიკაციურ სივრცეში, ე. ი. ვერბალური და არავერბალური კონტაქტების ერთობლიობაში, განსაზღვრული ჯგუფის პირებთან ან შემთხვევითი კონტაქტების სისტემაში. საზოგადოებრივ-სოციალური, კულტურული, ეთნოლოგიური და ფსიქოლოგიური პრობლემები ქალისა და მამაკაცისაგან განსხვავებულად აღიქმება. განსხვავებანი ქალისა და მამაკაცის შეგნებასა და ქცევებში კი გენდერული კვლევის საგნად იქცა (ჟერეზკინი, 2001).

გენდერი წარმოადგენს თანამედროვე ლინგვისტიკის ერთ-ერთ სწრაფად განვითარებად სფეროს. ის მეტად არის შესწავლილი ინგლისურ, გერმანულსა და რუსულ ენათმეცნიერებაში, ხოლო ქართულ სამეცნიერო პრაქტიკაში გენდერული სტერეოტიპები ნაკლებად არის განხილული. აღსანიშნია, რომ ლინგვისტიკის ინტენსიურმა განვითარებამ მე-20 ს. მეორე ნახევარში გაამდიდრა გენდერული კვლევები ახალი მიდგომებით. კერძოდ, სამეცნიერო აქტების თეორია და

სამეტყველო ტაქტიკა და სტრატეგიები უშუალოდ უკავშირდება გენდერის სოციოლინგვისტურ სპეციფიკას.

თანამედროვე მეცნიერებაში ვხვდებით გენდერის შემდეგ განმარტებას: „გენდერი წარმოადგენს კონვენციონალური იდეოლოგიის მნიშვნელობის კონსტრუქტს, რომელიც თავს იჩენს იმ იდეებისა და კონცეფციების დაგროვების დროს, რომლებიც გამოხატავენ, თუ რას ნიშნავს იყო ქალი ან მამაკაცი მოცემულ კულტურაში. ცნება „გენდერი“ ასახავს პიროვნების სოციალურად და კულტურულად განსაზღვრულ ქცევის მოდელს, რომელიც გარკვეულ ისტორიულ ეტაპზე მოცემულ საზოგადოებაში მიიღება. ამდენად, რუსი მეცნიერის– ა. კირილინას მიხედვით, ცნება „გენდერი“ აქცენტს აკეთებს ინდივიდის სოციალურ და კულტურულ ფაქტორებზე და არა ბიოლოგიურად დომინანტურ სქესზე“ (კირილინა, 1998).

გენდერული კვლევების საფუძველს წარმოადგენს ის, რომ „გენდერი“ სოციალურად და კულტურულად განპირობებულია. ა.ვ. კირილინა მიიჩნევს, რომ გენდერი „საშუალებას გვაძლევს მივუდგეთ მას, როგორც მამაკაცურობისა და ქალურობის მოვლენას. არა როგორც უცვლელ ბუნებას, არამედ ადამიანის საზოგადოების განვითარების დინამიკურ პროდუქტს, სოციალური მანიპულირების და მოდელირების შედეგს. ამ მეთოდოლოგიური პრინციპის აღიარების დღიდან უნდა მივმართოთ ენის ანალიზს, რათა დადგინდეს გენდერის დინამიკა და კულტურული სპეციფიკა“ (კირილინა, 1998).

გენდერის პირველი განმარტება კავშირშია ფემინისტურ ანალიზთან. აღნიშნული ანალიზის საფუძველზე ვლინდება ქალის როლი სხვადასხვა სოციალურ მდგომარეობაში. ამერიკის შეერთებულ შტატებში გენდერი განიხილება, როგორც ფემინისტური მიმართულების ტერმინი, რომელიც გულისხმობს განსხვავებული სქესის სოციალურ მხარეებს. როცა საუბრობენ მდედრობითი და მამრობითი სქესის არსებობაზე, გულისხმობენ მათ ბიოლოგიურ განსხვავებას, როცა საუბრობენ

გენდერზე, რომელიც სოციოკულტურული დეფინიციიდან გამომდინარეობს, გულისხმობენ ქალისა და მამაკაცის სოციალური მდგომარეობების განსხვავებას.

გენდერის მეთოდოლოგიის თეორეტიკოსი, ცნობილი ამერიკელი მეცნიერი ჯოან სკოტი გენდერს განმარტავს, როგორც „სოციალური ურთიერთობის ელემენტს, რომელიც ითვისებს სქესთა შორის განსხვავებას და მათი ძალაუფლების ძირითად გზას“ (სკოტი, 1986).

გენდერის დარგის მკვლევარი სოციოლოგი ოლგა ვორონინა თვლის, რომ თანამედროვე გენდერული თეორია არ ცდილობს ეჭვი შეიტანოს ქალებსა და მამაკაცებს შორის განსხვავებებში. ის მიიჩნევს, რომ საინტერესოა არა განსხვავების ფაქტი, არამედ მათი სოციოკულტურული ინტერპრეტაცია და, აგრეთვე ის, თუ როგორ აიგება ძალაუფლებრივი სისტემები ამ განსხვავებების საფუძველზე. გენდერული თეორიისთვის ფუნდამენტურად გვესახება დებულება, რომ ყველაფერს, რაც ტრადიციული შეხედულებით სქესთა შორის „ბუნებრივ“ განსხვავებად ითვლებოდა, სინამდვილეში არა ბიოლოგიური, არამედ სოციალური საფუძველი აქვს. განსხვავებები იგება საზოგადოებაში სოციალური ინსტიტუტების ზეგავლენით, იმ ინსტიტუტებისა, რომლებიც ტრადიციული მამაკაცური და ქალური როლის რეპრეზენტაციას ახდენენ (იხ. ნანა ბერეკაშვილი, „გენდერული სოციალიზაციის ფაქტორები განათლების კონტექსტში.“ სადისერტაციო ნაშრომი, 2012).

გენდერული ლინგვისტიკის ახალი ეტაპი 1990 წლიდან იწყება. ამ პერიოდში შეიქმნა მალტც/ბორკერის (Maltz, Börker, 1991) „ორი კულტურის თეორია“, რომელიც არა ეთნიკურად განსხვავებული ინდივიდების, არამედ ქალისა და მამაკაცის, როგორც სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენლების ენობრივ ინტერაქციას ეხება. დასახელებული თეორია აქტუალური გახდა ინგლისსა და გერმანიაში. ქალთა და მამაკაცთა ენა განიხილება, როგორც სხვადასხვა სუბკულტურული ფენომენი, ხოლო მათ შორის ურთიერთობა კულტურათაშორისი კომუნიკაციის ფორმაა.

რუსი მკვლევარი ე. გოროშკო აღნიშნავს, რომ გენდერული კვლევების გათვალისწინებით დასავლეთში გამოყოფენ სამ ძირითად მიდგომას:

- პირველი მიდგომის არსი მდგომარეობს ქალისა და მამაკაცის სამეტყველო ენის სოციალური ბუნების ინტერპრეტაციაში და მიზნად ისახავს იმ ენობრივი განსხვავებების გამოვლენას, რომლებიც შეიძლება აიხსნას საზოგადოებაში სოციალური ძალების გადანაწილების თავისებურებებით. ამასთან, ქალისა და მამაკაცის სამეტყველო ენა განიხილება, როგორც ძირითადი ენიდან ფუნქციურად წარმოებული ენა, რომელიც გამოიყენება იმ შემთხვევებში, როცა კომუნიკაციაში მონაწილე პარტნიორები იმყოფებიან სოციალური იერარქიის სხვადასხვა დონეზე.
- მეორე, სოციოფსიქოლინგვისტური მიდგომა - მეცნიერული თვალსაზრისით ასუსტებს „ქალისა“ და „მამაკაცის“ ლინგვისტური ქცევის ენობრივ თავისებურებებს. მკვლევარებისთვის, რომლებიც აღნიშნული მიმართულებით მუშაობენ, სტატისტიკური მაჩვენებლების და საშუალო პარამეტრების განსაზღვრას აქვს არსებითი მნიშვნელობა. ისინი ემნიან ქალისა და მამაკაცისთვის დამახასიათებელი მეტყველების ჩარჩოს ფსიქოლინგვისტური თეორიის ასაგებად.
- მესამე მიდგომის წარმომადგენლები აქცენტს აკეთებენ განსხვავების კოგნიტურ ასპექტზე სქესის ენობრივ ქცევებში. მათთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია არა მარტო განსხვავებების სიხშირის განსაზღვრა და მისი ფუნქციური შესრულება, არამედ ენის კატეგორიის კოგნიტურ ბაზებში თანმიმდევრული ლინგვისტური მოდელების შექმნა (გოროშკო, 1998).

თანამედროვე სამეცნიერო პარადიგმაში სამივე მიდგომა განიხილება, როგორც ერთი ურთიერთშემავსებელი ძალა, რომელთაც აქვთ საერთო განმარტება. გოროშკოს აზრით, პირველ რიგში, როგორც წესი, კვლევის ობიექტი შეისწავლება სქესისა და ენის ურთიერთდამოკიდებულებაზე დაყრდნობით. აქედან გამომდინარეობს კითხვა იმის შესახებ, თუ როგორი სახით გამოიხატება სქესი ენაში – ნომინაციური სისტემა, ლექსიკა, სინტაქსი, სქესის კატეგორია და სხვ. ასეთი კვლევების მთავარ მიზანს წარმოადგენს იმის ახსნა და აღწერა, თუ როგორ ვლინდება სქესი ენაში, როგორი

შეფასებები კეთდება ქალისა და მამაკაცის სამეტყველო ენაში და რომელ სემანტიკურ სფეროებშია ისინი ყველაზე მეტად გავრცელებული.

მეორე მხრივ, გენდერული კვლევები ენაში შეიძლება წარმოადგენდეს სქესის სამეტყველო ქცევის შესწავლას, ქალისა და მამაკაცის მეტყველების თავისებურებების გამოყოფას და აღწერას. გარდა ამისა, უნდა აღინიშნოს, რომ გენდერული კვლევები ენათმეცნიერებაში ხშირად ატარებენ ინტერდისციპლინურ და შედარებით ხასიათს. და ბოლოს, აღნიშნავს მეცნიერი, „ენათმეცნიერების პრაქტიკულად ნებისმიერი სფეროს განხილვა შეიძლება გენდერული თვალსაზრისით“ (გოროშკო, 1998).

ქართულ ლინგვისტიკაში, როგორც უკვე ზემოთ აღვნიშნეთ, ნაკლებად არის გაშუქებული გენდერული სტერეოტიპების თავისებურებანი და ქალებისა და მამაკაცების სამეტყველო ტაქტიკა და სტრატეგიები. ფემინისტურმა ლინგვისტიკამ შესაძლებელი გახადა, ქალს თავად დაენახა თავისი თავი სხვადასხვა ასპექტში, სხვადასხვაგვარად გამოეხატა ის ენაში და თავადვე შეეფასებინა. უბრალოდ, მას შესაძლებლობა მიეცა მოესმინათ მისთვის და გაეგოთ, გაეგონათ მისი ხმა და აზრი (ციფიანი, 2011).

ნოდარ ლადარია „სოციოლინგვისტიკის“ დამხმარე სახელმძღვანელოში, გენდერთან მიმართებით მხოლოდ ორ საკითხს განიხილავს:

- 1) ტერმინის განმარტება. სოციოლინგვისტური გენდერული გამოკვლევის მიზნები;
- 2) სოციოლინგვისტური გენდერული კვლევების უმთავრესი პარადიგმები (ლადარია, 2002).

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის რუბრიკაში „გენდერული პრობლემატიკა საქართველოში“ გენდერი ძირითადად განიხილება საზოგადოებრივ-სამართლებრივ ჭრილში, მაგრამ სასიხარულოა, რომ გენდერის ენობრივი გამოხატვის სპეციფიკამ უკვე მიიპყრო ახალგაზრდა ლინგვისტების ყურადღება, რაზეც მეტყველებს შემდეგი სადოქტორო კვლევები და საკონფერენციო თემები: „გენდერული სტერეოტიპი და ენა – ქალის სახე ინგლისურ და ქართულ

ანდაზებში”(შავლაძე,2017); „პერსონაჟთა მეტყველების გენდერული ურთიერთმიმართებანი ქართულსა და ინგლისურში“ (ფურცხვანიძე, 2017); „დისკურსის გენდერული დინამიკა ახალგაზრდების მეტყველებაში. გერმანული და ქართული მასალის მიხედვით“ (გობიანი, 2013). გენდერის გაშუქებას ქართულ ლინგვისტიკაში დავასრულებთ ზაალ კიკვიძის ძალიან საინტერესო ნაშრომით „ენა, გენდერი, საზოგადოება“ (თბილისი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2010), რომელშიც ავტორი მსჯელობს გენდერულ განსხვავებათა შესახებ ენასა და კომუნიკაციაში.

დაბადების მომენტიდან და ზოგიერთი ავტორის აზრით, უფრო ადრეც, დაბადებამდე (როთმანი, 2007) იწყება ადამიანის გენდერული სოციალიზაცია. გენდერული სოციალიზაცია შეიძლება წარმოვიდგინოთ, როგორც გენდერული როლებისა და სტერეოტიპების აღქმის და მათი გათავისების პროცესი. სოციალურ ფსიქოლოგიაში გამოიყენება ცნება დიფერენცირებული სოციალიზაცია, რომლითაც ხაზი ესმება იმას, რომ სოციალიზაციის პროცესში ქალები და მამაკაცები (გოგონები, ბიჭები) იმყოფებიან სრულიად განსხვავებულ სოციალურ-ფსიქოლოგიურ პირობებში (ბერეკაშვილი, 2012).

გენდერული სტერეოტიპის ყველაზე განმაზოგადებელი განმარტება იანგერს ეკუთვნის: გენდერული სტერეოტიპი ესაა მასკულინობის და ფემინურობის სოციალურად კონსტრუირებული კატეგორიები, რომლებიც განმტკიცებულია სქესით განსხვავებული როლებით, სტატუსებით და ქცევით. სტერეოტიპების არსებობას ხელს უწყობს ადამიანის მოთხოვნილება მოიქცეს სოციალურად მიღებული წესით და იგრძნოს, რომ წინააღმდეგობაში არ მოდის სოციალური გარემოცვის წარმომადგენლებთან (ბასოვი, 1992). გენდერულ სტერეოტიპებში განიხილავენ სამი სახის სტერეოტიპებს:

- 1) მასკულინობა-ფემინურობის სტერეოტიპები - წარმოდგენები თვისებების შესახებ;
- 2) წარმოდგენები ქალისა და მამაკაცისთვის დამახასიათებელი ქცევების შესახებ;
- 3) წარმოდგენები როლების, ფუნქციების და საქმიანობების შესახებ.

სტერეოტიპიზაციის შესახებ მრავალი ათეული ნაშრომი შეიქმნა ბოლო პერიოდში. მათგან ყველაზე დამუშავებული საკითხი სოციალიზაციის პროცესში ქალურობის (ფემინურობის) და მამაკაცურობის (მასკულინობის) შესახებ წარმოდგენათა ფორმირებას ეხება. როგორია გენდერული სტერეოტიპის შინაარსი? ბროვერმანის და მისი კოლეგების აზრით, სტერეოტიპების შინაარსი ახლოსაა ამ კატეგორიებთან და დაიყვანება სითბოსა და ექსპრესიულობაზე ქალებში, ხოლო მამაკაცებში კომპეტენციასა და რაციონალურობაზე (ბერეკაშვილი, 2012).

გენდერული სტერეოტიპის გამოყენება და კვლავწარმოება საზოგადოებაში ქალისა და მამაკაცის უთანასწორო და იერარქიულ დამოკიდებულებას ამართლებს და ასაზრდოებს. ეს ელემენტი აუცილებლად გასათვალისწინებელია, მაშინ როდესაც მაგალითად, ქალებზე ფარული მექანიზმების გავლენა გაანალიზდება. შეფასებები, რომლებიც გენდერულ სტერეოტიპებში დევს: ქალის სისუსტე, პასიურობა, კაცის გაბედულება, სიმტკიცე, ქალის ემოციურობა და კაცის თავშეკავება – ეს შეხედულებები ქალების შეზღუდვისა და ქალურობის დისკრედიტაციის ფაქტორებად გვევლინებიან. მათზე დაყრდნობით შესაძლებელია გარკვეული შედარებების და დასკვნების გაკეთება, რომლებიც საშუალებას მოგვცემს, გენდერული მახასიათებლების გამოყენებით ქალსა და მამაკაცზე არსებული წარმოდგენების თავისებურებები განვიხილოთ.

აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ გენდერული კვლევების თანამედროვე მდგომარეობა აშკარა პოპულარულობით სარგებლობს ფსიქოლოგიასა და სოციოლოგიაში და მოითხოვს კვლევების გაღრმავებასა თუ სისტემატიზაციას ლინგვისტიკაში, ვინაიდან Homo Loquens-ი მამაკაცი და Homo Loquens-ი ქალი ხასიათდებიან განსხვავებული სამეტყველო ქცევებით.

ენაში ქალისა და მამაკაცის თანასწორუფლებიანობის ფაქტებს ე.წ. ფემინისტური ლინგვისტიკა იკვლევს. მიჩნეულია, რომ სამყაროს სურათი მამაკაცის ხედვითაა დაფიქსირებული, ამიტომ ენა არა მარტო ანთროპოცენტრული, ე.ი. ადამიანზე ორიენტირებულია, არამედ ანდროცენტრული, ე.ი. მამაკაცზე ორიენტირებულიცაა

(ქურდაძე, 2012), რომ არათანასწორუფლებიანობის ტექსტობრივი დადასტურება უფრო თვალსაჩინოა გრამატიკული სქესის მქონე ენებში. ამ თვალსაზრისით კარგადაა შესწავლილი ინგლისური და რუსული ენები. ქართულ ენას არ აქვს გრამატიკული სქესი, ამიტომ ქართული ლიტერატურა და ფოლკლორი გენდერული ასიმეტრიის და, საერთოდ, გენდერული კუთხით კვლევისათვის მეტად სპეციფიკურ მიდგომას და მრავალი ფაქტორის გათვალისწინებას მოითხოვს.

თანამედროვე გენდერული ლინგვისტიკა განიხილება, როგორც ქალების, ისე მამაკაცების ენად. ცოცხალი მეტყველება უშუალოდ უკავშირდება ურთიერთობის როგორც კლასიკურ, ისე თანამედროვე კომუნიკაციურ თეორიას, რადგანაც პირველ რიგში, „კომუნიკაცია ეს არის საშუალება, რომლის დახმარებითაც ჩვენ ვიგებთ ამბავს“, ხოლო მეორე მხრივ, ის ყოველთვის შემფასებლურია, გამოხატავს მონაწილეთა მსოფლმხედველობას ურთიერთობის დროს (ბონვილიანი, 1997).

ამერიკელმა ენათმეცნიერმა ადელაიდა ჰაასიმ (Adelaide Haas) შემოიღო ტერმინი **გენდერლექტი**, რომელიც ქალებისა ან მამაკაცების მეტყველებისათვის დამახასიათებელ ლექტს აღნიშნავს (1979).

გენდერლექტის შესწავლისადმი მზარდ ინტერესს საფუძვლად დაედო „ქალთა კოოპერაციულობისა“ (female cooperativeness) და „მამაკაცთა მეტოქეობის“ (male competitiveness) შეპირისპირების თეორია. სოციოლინგვისტები ამტკიცებენ, რომ ენების (მაგ. რუსული, ინგლისური) უმეტესობა, შინაარსობრივი თვალსაზრისით, თავიდანვე განსაზღვრულია საზოგადოებაში მამაკაცთა უპირატესობის წარმოჩენისათვის (სპენდერი, 1985).

ქალური მეტყველებისათვის დამახასიათებელია ემოციური ექსპრესიულობა, ხშირი მოზოდიშება, გულღიაობა, ქარაგმებისა და ირიბი გამოთქმების გამოყენება, გრამატიკულად გამართული მეტყველება, ტონალობების უფრო ფართო დიაპაზონი და მათი სწრაფი ცვლა, მაღალი ხმა, ძირითადი სიტყვების გამოყოფა, ხშირი ღიმილი, მაშინ როცა მამაკაცური მეტყველების დამახასიათებელი ნიშნებია: სურვილების პირდაპირი ფორმულირება, დაჟინებულობა, მომთხოვნელობა, საუბარში

ინიციატივის აღების სურვილი, აგრესიულობა. ეს ნიშნები უკვე კარგად იკვეთება მოზარდობის პერიოდში. ქალები იყენებენ მეტი რაოდენობის კითხვით სიტყვებს, ვიდრე – მამაკაცები. განსხვავდება კითხვის დასმის მიზანიც. შეკითხვის დასმით ქალი ცდილობს წარმართოს საუბარი, მამაკაცი კი შეკითხვას ინფორმაციის მოპოვების მიზნით დასვამს (გობიანი, 2013).

გენდერული აქტუალიზატორები (ინტონაციური, ლექსიკური, გრამატიკული, სტილისტური) ორივე სქესს ახასიათებს, მაგრამ მათი გამოყენების სპეციფიკა სხვადასხვაა:

1. მამაკაცები აქტუალიზატორებს უფრო მეტად იყენებენ ახალგაზრდებთან საუბარში ან სტატუსით უფრო დაბალ და, მათი აზრით, ნაკლებად მოაზროვნე მოსაუბრებთან;
2. აქტუალიზატორების გამოყენებით მამაკაცი ცდილობს, ხაზი გაუსვას მოსაუბრისადმი თავის დამოკიდებულებას ან მიიღოს დასმულ კითხვაზე მისთვის სასურველი პასუხი;
3. ქალები აქტუალიზატორებს პარტნიორული საუბრის წარმართვისთვის იყენებენ. ორი ქალი საუბრობს, ერთი ადრესანტია, მეორე – ადრესატი. ადრესანტი აქტუალიზატორების და რეპლიკების საშუალებით ამოწმებს დაკარგა თუ არა ადრესატმა თხრობისადმი ინტერესი. ადრესატი იძლევა ინფორმაციას, რომ მზადაა ჩაერთოს საუბარში და გამოთქვას თავისი აზრი;
4. ქალთა მეტყველებას ახასიათებს ყურადღების გამომხატველი ელემენტარული სიგნალები, მინიმალური რეაქციები. მაგ: აუ, ჰე, აჰა, ა, უჰ, ოჰ; ან თავის დაქნევა, თავის გაქნევა, ხელის მოძრაობა. ეს მინიმალური რეაქციები დიალოგის მხარდამჭერი ელემენტებია. თუ მსმენლისგან მინიმალური რეაქცია იგვიანებს, ე.ი. მისთვის საუბრის თემა უინტერესოა (ტროიცკაია, 2000).

ქალებსა და მამაკაცებს სხვადასხვა სამეტყველო სტილი აქვთ, რომელშიც არსებობს ფონეტიკური, რიტმული, ინტონაციური, მორფოლოგიური და ლექსიკური სტილი. ფაქტობრივად, ყველა დონეზე არსებობს გენდერული სამეტყველო

ფორმები. ქალებს შეუძლიათ ისაუბრონ მეტად ან ნაკლებად, ლამაზად ან უბრალოდ, ვიდრე –მამაკაცებს. ქალები არ წარმოთქვამენ დაბოლოებებს, მამაკაცები დინჯი არიან. ქალები განსაკუთრებული ინტონაციით საუბრობენ. ისინი ხშირად გადადიან ერთი თემიდან მეორეზე, აწყვეტინებენ მოსაუბრეს საუბარს და მიმართავენ მას (ლაკოფი, 1975).

ჩვენ მიერ განხილული სამეცნიერო კვლევების შეჯერების შედეგად ვასკვნით, რომ გენდერული კვლევა ენათმეცნიერებაში ეხება ორ ძალზე მნიშვნელოვან, საკითხს:

1) ენა და მასში გამოხატული სქესი. ასეთი მიდგომის მიზანია იმის ახსნა და აღწერა, თუ როგორ ვლინდება ენაში სხვადასხვა სქესის ადამიანის არსებობა (პირველ რიგში განიხილება მეტყველების ნაწილები, ლექსიკა, სინტაქსი, სქესის კატეგორია), როგორი შეფასებები მიეკუთვნება ქალისა და მამაკაცის ენას და რომელ სემანტიკურ სფეროებში არის გამოხატული ისინი;

2) მეტყველება და ქალისა და მამაკაცის კომუნიკაციური ქცევის გამოხატვა, სადაც გამოიკვეთება ტიპური სამეტყველო სტრატეგიები და ტაქტიკა, ლექსიკური ერთეულების გენდერულად სპეციფიკური არჩევანი, კომუნიკაციური წარმატების მიღწევის საშუალებები, ლექსიკური ერთეულების შერჩევის უპირატესობა, სინტაქსური კონსტრუქციები, რომლებიც ქალისა და მამაკაცის სამეტყველო თავისებურებებში იჩენს თავს.

მეორე თავში - ვერბალური კომუნიკაციის გენდერული ფაქტორები მთარგმნელობით ასპექტში წარმოდგენილია ქალისა და მამაკაცის მეტყველების განმაპირობებელი გენდერული ფაქტორები და გენდერული ნიშნით განსაზღვრული მეტყველების მთარგმნელობითი სტრატეგიები. კომუნიკაციური სივრცე წარმოადგენს საკმაოდ რთულ სისტემას, რომელშიც ერთ-ერთი ძირითადი ადგილი უკავიათ კომუნიკაციის მონაწილეებს. ამა თუ იმ სიტუაციასა და გარემოში ადამიანი განსხვავებულად იქცევა და გარკვეულ ვითარებაში განსაკუთრებული გამოხატულებით ამყარებს ურთიერთობას სხვა ადამიანთან. ადამიანთა

ურთიერთობა ისევე უსაზღვრო და მრავალფეროვანია, როგორც ადამიანთა საზოგადოება. გენდერის ენობრივი ასპექტი, როგორც ვ. პ. ნეროზნაკი აღნიშნავს, გულისხმობს ტექსტის თავისებურებების შესწავლას, რომელიც წარმოქმნის „ენობრივ პიროვნებას გენდერში“. უპირველეს ყოვლისა, „გენდერული განზომილების“ კონტექსტში შესასწავლია მხატვრული ტექსტები (Нерознак, 1999).

ქალისა და მამაკაცის კომუნიკაციური სტრატეგიის შესწავლისას პირველ რიგში განსხვავებულია სამეტყველო სტილი, განათლება და კომუნიკაციების სოციალური მხარე. შესაბამისად, ფსიქოლოგების, სოციოლოგების და ლინგვისტების უმრავლესობის მოსაზრებებით, კომუნიკაციურ სტრატეგიებში გენდერული განსხვავებები თავს იჩენს ჯერ კიდევ ბავშვობაში. მამაკაცები და ქალები თავდაპირველად იძენენ ორ განსხვავებულ, ბიჭებისა და გოგონების, სამყაროს. ასაკის მატებასთან ერთად ისინი ასრულებენ საზოგადოების გარკვეულ მოთხოვნებს და გამოიმუშავენ ქალებისა და მამაკაცებისთვის დამახასიათებელ სტერეოტიპებსა და ქცევის ნორმებს. შეიძლება ითქვას, რომ ეს საშუალებას აძლევს ქალს თავისი რეაქციის გამოვლენისას იყოს უფრო პირდაპირი, რის შედეგადაც მისი მეტყველებისა და ქცევისათვის დამახასიათებელი გახდა თავშეუკავებლობა, ემოციურობა და სენტიმენტალურობა. მამაკაცის მეტყველების ქცევისათვის დამახასიათებელია თავის შეკავება ემოციებისა და გრძნობების გამოხატვისგან, რაც ქმნის მის, როგორც შეუვალის, პორტრეტს. ქალური მეტყველება, მამაკაცის მეტყველებასთან შედარებით, უფრო ემოციური და გაზვიადებულია. მამაკაცის მეტყველების მიზანია მიაღწიოს და შეინარჩუნოს დამოუკიდებლობა და მაღალი სტატუსი. ქალები საუბრობენ ხშირ შემთხვევაში კონტაქტის დასამყარებლად, მამაკაცები კი - გამოსავლის პოვნის მიზნით.

დებორა ტანენი აღნიშნავს, რომ ქალები და მამაკაცები ენას სხვადასხვა მიზნით იყენებენ. ქალი იყენებს ენას, როგორც პიროვნებათშორისი ურთიერთობების მნიშვნელოვან ნაწილს. მამაკაცები, პირიქით, იწყებენ საუბარს, რომ აჩვენონ, თუ როგორ აკონტროლებენ სიტუაციას. საუბარი ეხმარება მამაკაცს, შეინარჩუნოს

დამოუკიდებლობა და გაამდიდროს თავისი სტატუსი. ავტორი გამოყოფს ორ მნიშვნელოვან მახასიათებელს: ჩართულობას და დამოუკიდებლობას. მამაკაცები არიან დამოუკიდებლები, ხოლო ქალები ჩართული არიან კომუნიკაციაში (Tannen, 2005).

არის თუ არა ქალი კონსერვატიული ენობრივი ნორმების შეცვლისადმი? ო. იესპერსენი, დ. ტანენი, ა. კირილინა და სხვა ლინგვისტები იხრებიან ქალური მეტყველების დიდი ნორმატიულობისკენ, იქიდან გამომდინარე, რომ ქალი ყოველთვის დიდ როლს თამაშობს მოზარდი თაობის აღზრდაში, რის გამოც იგი ცდილობს, ისაუბროს ლიტერატურული ენის ნორმების შესაბამისად. ანალოგიური ტენდენცია დადგინდა სამეტყველო ანალიზის აქცენტირებისას. ქალები აქცენტს აკეთებენ უფრო პრესტიჟული სამეტყველო ფორმების გამოყენებაზე. ქალური ბილინგვიზმის შემთხვევაში კი, როგორც წესი, ისინი უპირატესობას ანიჭებენ იმ ენას, რომელიც მომავალში უზრუნველყოფს მათი შვილების წარმატებას.

იმისათვის, რომ გაგვერკვია, არსებობს თუ არა ქალისა და მამაკაცისთვის დამახასიათებელ ლექსიკურ ერთეულებზე სტერეოტიპული წარმოდგენა, ჩვენ ჩავატარეთ ექსპერიმენტი: შევარჩიეთ ნაკლებად ცნობილი პოეტების (ქალებისა და მამაკაცების) ლექსები და წავაკითხეთ მდედრობითი და მამრობითი სქესის წარმომადგენლებს, რომლებსაც უნდა გამოეცნოთ, თუ ვის მიერ იყო დაწერილი აღნიშნული ლექსი და მოეყვანათ ამის არგუმენტები. თავიანთი მოსაზრება მათ წერილობით უნდა დაეფიქსირებინათ. ექსპერიმენტში მონაწილეობდა XII კლასის 16-17 წლის ასაკის 30 მოსწავლე, აქედან 12 ვაჟი და 18 გოგონა. ლექსების ავტორების გენდერი სწორად აღმოაჩინეს 16 მონაწილემ (7 ვაჟი და 9 გოგონა), არასწორად კი - 14 მონაწილემ (6 ვაჟი და 8 გოგონა). ჩვენი აზრით, ექსპერიმენტის ყველაზე მნიშვნელოვანი შედეგი გამოიხატა იმით, რომ ყველა მონაწილე ცდილობდა, მოეყვანა მისი გადაწყვეტილების არგუმენტი, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ არსებობს მყარი წარმოდგენა იმის თაობაზე, თუ რა არის დამახასიათებელი მამაკაცისა და ქალის მეტყველებისთვის.

შემოგთავაზებთ ზოგიერთ კომენტარს: ერთ-ერთი მოსწავლე, ხათუნა ბოლქვაძის ლექსზე „სადღაც, შორს, ცაზე გამოჩნდა მთვარე“ წერს რომ, ეს არის მამაკაცის დაწერილი შემდეგი სტრიქონების გამო:

„აჩრდილი შენი ღრუბლებმა შთანთქქეს“

უაზროდ ბორგავს კლდის წვერზე მთვარე.“

იმავე პოეტის შემდეგ ლექსზე „მენატრები!!!“ ვაჟი წერს, რომ „ეს არის მამაკაცის დაწერილი, ვინაიდან ამ სიტყვებს პირველ სტროფში:

„ირგვლივ წყვდიადი, დაეშვა ფარდა...“

ჩემი გრძნობები სიყვარულს ჰგავდა.“

- ქალი არ დაწერდაო“

ხუტა ბერულავას ლექსზე *„მინდა შეგიძვო თმები გვირილით“* - ერთი-ერთი ვაჟი აღნიშნავს, რომ „არის მამაკაცი პოეტის მიერ დაწერილი, იმიტომ რომ, ლექსის მიხედვით, პოეტი ფიქრობს მთავარი გმირის თმების გვირილით შემკობას და ამიტომ უფრო ვფიქრობ, რომ ეს ლექსი დაწერა კაცმა“.

მარიკა ბარათაშვილის ლექსზე „ეს გაზაფხული“ ექსპერიმენტის მონაწილე გოგონა წერს, რომ არის ქალის დაწერილი, იმიტომ რომ „ასეთი სულიერი სინაზე მოდის ქალისაგან“, მაგალითად: *„ასტრებს აღარ ანაზებს“,* ან *„ო, ღმერთო“,* ასეთი გამოთქმები ქალებისთვისაა დამახასიათებელი.

შოთა ხიდაშელის ლექსზე „ზაფხული“ ძლიერი ვაჟი წერს, რომ „არის ქალის მიერ დაწერილი, რადგან ლექსის დასკვნით ნაწილში დაუკმაყოფილებელ ვნებათაგან მთლიანად დაუცველი მდედრის იდუმალი ხმა გამოსჴვივის, მისი აზრით, ის, რაც მოხდა, მეორე მხარისგან უფრო ვალის მოხდას ჰგავს და ვალმოხდელის - მამრის თვითკმაყოფილება სულაც არ არის იდენტური მდედრის განწყობისაო“.

მზია კვირიტიძის ლექსზე „ატირდა ქარი“ მონაწილე წერს, რომ არის მანდილოსნის დაწერილი, რადგან ასეთ ნაზ, თბილ და სათნო სიტყვებს ისინი

იყენებენ და ამ გრძნობით სიყვარულს გამოხატავენ. მაგალითად: „*მოსწყდა ფიქრით ცრემლები*“ „*სავსე გრძნობით და ნაზი ვნებებით*“ და სხვა.

ვახტანგ ხარჩილავას ლექსზე - „ეს იყო ღამის და მთვარის ბრალი“- მანდილოსანი აღნიშნავს, რომ არის მამაკაცის დაწერილი, რადგან ქალი ყოველთვის ღირსია მშვენიერების, სიყვარულისა და თაყვანისცემის, რომელიც მამაკაცმა უნდა გამოიჩინოს ქალის მიმართ.

ჩატარებული ექსპერიმენტის მონაცემები გვაძლევს უფლებას დავასკვნათ, რომ ქართველი ახალგაზრდა თაობის გენდერული სტერეოტიპები ხასიათდება შემდეგი სპეციფიკით:

1) ქალების მეტყველება გამოირჩევა ემოციურობით (სინაზით, სიტბოთი, სიყვარულით), რაც გამოიხატება შესაბამისი ლექსიკის არჩევით, ინტონაციური სიმდიდრით, შორისდებულებისა და ნაწილაკების ხშირი გამოყენებით;

2) მამაკაცის მეტყველება ხასიათდება ნეიტრალურობით, მკაცრი ტონით, ნაკლები ემოციურობითა და სერიოზულობით და შესაძლოა აგრესიულიც კი გახდეს.

ამავდროულად აღსანიშნია, რომ აქ არ არსებობს რაიმე მკაცრი შეზღუდვა.

რაც შეეხება პოეტური სტრიქონების ავტორების გენდერის არასწორ დაზუსტებას, ეს, ჩვენი აზრით, გარკვეული ფაქტორებით არის განპირობებული:

1) პირველ რიგში, აღსანიშნია, რომ გენდერული პრიორიტეტები ენობრივი ერთეულებისა და სამეტყველო ფორმების არჩევის დროს არ არიან მკაცრი და საყოველთაოდ სავალდებულო, ისინი, გარკვეულწილად ამორფულია და მოძრავი;

2) მეორედ კი, ექსპერიმენტის დროს გამოყენებული ლირიკული ნაწარმოებები განსაკუთრებულ სფეროს წარმოადგენს, როდესაც შეყვარებული მამაკაციც კი ემოციებს უხვად გამოხატავს.

ჩვენი აზრით, ჩატარებული ექსპერიმენტის მნიშვნელოვანი შედეგია თვით გენდერული სტერეოტიპების არსებობის დადასტურება.

გენდერის თემატიკა ლინგვისტიკაში მრავალფეროვანია. მის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან, მაგრამ ნაკლებად შესწავლილ ასპექტს წარმოადგენს გენდერის ფაქტორის გავლენა კომუნიკაციის წარმატებულობა/წარუმატებლობაზე და მისი შესწავლა თარგმანის ასპექტში, თუ რამდენად ითვალისწინებს მთარგმნელი გენდერულ ფაქტორს თარგმნისას.

ო. ბურუკინას მოსაზრებით, დღესდღეობით გენდერი არ წარმოადგენს სქესის პრიმიტიულ კატეგორიას, არამედ საბაზისო ასოციაციის კომპლექსს, რომელიც შემოქმედებით პროცესში ორიგინალი ტექსტის ასოციაციასთან სინთეზში სტიმულირდება. მკვლევარი იქვე აღნიშნავს, რომ თარგმანის თეორიაში გენდერულ ასპექტს ნაკლები ყურადღება ექცევა, რაც სამწუხაროა, ვინაიდან აღნიშნული საკითხის გათვალისწინება ბევრ პრაქტიკოს მთარგმნელს დაეხმარებოდა მთელი რიგი შეცდომის თავის აცილებაში. კვლევის გენდერულ ასპექტებს მთარგმნელობით სფეროში გააჩნია ორი მიმართულება: პირველი ეხება ენის გენდერული თავისებურებების იდენტიფიკაციასა და შენარჩუნებას თარგმანში, ხოლო მეორე ორიენტირებულია მთარგმნელის მიერ გენდერული განსხვავებების იდენტიფიკაციასა და მოცემული განსხვავების შენარჩუნებაზე ადეკვატური თარგმანის განხორციელებისას. ასე მაგალითად, ო. ბურუკინა პირველი მიმართულებით განიხილავს ცნობილი ბრიტანელი მწერლის – ბ. კარტლენდის რომანების რამდენიმე თარგმანს. ის აღნიშნავს, რომ თარგმანის პროცესი - ეს გახლავთ ძიება, რომელიც დაკავშირებულია შესაძლო ვარიანტების არჩევასთან. ასევე ითვალისწინებს მომავალი მკითხველის ლინგვისტურ და კოგნიტურ ცოდნას, რომელიც ასახავს მათი კულტურის თავისებურებას. გენდერული ფაქტორის შეუფასებლობას თარგმნისას შეიძლება ჰქონდეს არასასიამოვნო შედეგები, რომლებიც თავს იჩენენ სათარგმნი ტექსტის ადრესატის ანუ მკითხველის ენისა და კულტურის გაუთვალისწინებლობის შემთხვევაში (Бурюкина, 1999).

ნებისმიერ ორიგინალურ ნაშრომში გენდერულ ფაქტორს ხშირად აქვს უდიდესი ღირებულება, რომელიც განსხვავებულია სხვადასხვა კულტურაში. თარგმანი არის

კულტურათაშორისი კომუნიკაციის მნიშვნელოვანი საშუალება, ამიტომ მთარგმნელი არა მარტო ენობრივ ერთეულებს თარგმნის, არამედ კულტურულ კონოტაციებსა და ქვეტექსტს. მან უნდა გადმოსცეს ახალი რეციპიენტისთვის ორიგინალში ჩაქსოვილი გენდერული ნიუანსებით გამოხატული კულტურული ინფორმაცია.

თარგმანის ტექსტი არის „ბიკულტურული“. გარკვეულწილად, თარგმანი ადაპტაციას გადის კულტურულ რეციპიენტებთან, ის ბოლომდე ვერ ფარავს ორიგინალი ტექსტის კულტურულ თავისებურებებს, სწორედ ამიტომ მთარგმნელს უწევს კომპრომისზე წასვლა. გენდერული ფაქტორის გაუთვალისწინებლობამ თარგმანისას შეიძლება გამოიწვიოს მიუღებელი შედეგი, როგორცაა მოცემული ენის კულტურული თავისებურებების თარგმნაზე უარის თქმა, რაც მიუღებელია ამ ენისა და კულტურის მატარებელთათვის.

თარგმანის გენდერული თავისებურებანი ჯერ კიდევ ნაკლებად შესწავლილი საკითხია, ამიტომაც საკითხი ძალზე აქტუალურია. ნებისმიერი მთარგმნელი, ყველაზე ნიჭიერი და გამოცდილიც კი, აღმოჩნდება თარგმნის სირთულეების წინაშე, რადგანაც მას უხდება ტექსტის გადატანა სხვა კულტურულ გარემოში სხვა ფონური ცოდნის გამოყენებით; ასევე საჭიროა ორიგინალი ტექსტის სტილის შენარჩუნება, ისე რომ არ დაიკარგოს წყარო ტექსტის სტილი. როგორც ტ. კაზაკოვა აღნიშნავს, მთარგმნელი გვევლინება კულტურათაშორისი კომუნიკაციის პროცესის ძირითად რგოლად, რომელიც „ქმნის საკუთარი ორიგინალური აზრის კონტინიუმის მოდელს, რომლის ღირებულება დამოკიდებულია ბევრ სხვა ფაქტორებზე, როგორებიცაა: მთარგმნელის ინფორმირებულობის ხარისხი, ორიგინალი ტექსტის ავტორსა და მთარგმნელს შორის მანძილი, ასევე მთარგმნელის აზროვნება“ (კაზაკოვა, 1988).

ზოგადად თეორიული მასალების განხილვით გამოვლინდა, რომ საქმე გვაქვს ტერმინ „გენდერის“ მნიშვნელობის არასრულ გაგებასთან, რომელიც ზოგჯერ იწვევს გაურკვევლობას. ზოგიერთი მეცნიერისთვის აღნიშნული პრობლემა გახლავთ წმინდა გრამატიკული მოვლენა, სხვების აზრით – ბიოლოგიური ან სოციალური,

თუმცა კვლევების თანახმად, სოციალური და გრამატიკული სხვაობა უდევს საფუძვლად გენდერულ გაგებას, რომელიც განსხვავებულად იჩენს თავს თარგმანში. აქედან გამომდინარე, მართებულია ის გარემოება, რომ გენდერული ლინგვისტიკა განიხილება, როგორც მრავალი ასპექტის მქონე მოვლენა თარგმანმცოდნეობაში.

ინგლისური, რუსული და სხვა ენებიდან ქართულ ენაზე თარგმნისას აშკარად ვლინდება სქესის კატეგორიის გადმოცემის პრობლემები, ვინაიდან ქართულში სქესი არ გამოიხატება გრამატიკულად, ის მხოლოდ ლექსიკურად გადმოიცემა, ან, პირიქით, ქართული ენიდან თარგმნისას მთარგმნელი ყურადღებით უნდა იყოს, რათა არ აერიოს სქესის გამოხატვის ძირითადი და დამატებითი საშუალებები (არტიკლები, მორფემები, შეხამებული ზედსართავის ფორმები, ზმნები და სხვ.). მხატვრული თარგმანის პროცესში ამას შეიძლება მიენიჭოს განსაკუთრებულად დიდი მნიშვნელობა, მაგალითად, დეტექტივების თარგმნისას სიუჟეტის ბოლომდე უცნობი უნდა იყოს მკვლელის ვინაობა, მათ შორის, სქესიც.

ასევე, ჩვენ გვინდა წარმოგიდგინოთ გენდერის გავლენა თარგმანზე, როდესაც ერთი და იგივე ნაწარმოები გადათარგმნილია ქალისა და მამაკაცის მიერ. გავაანალიზოთ შოტლანდიელი მწერლის – რობერტ ბერნსის ლექსის „ჯონ ანდერსონ“ („John Anderson“) მურმან ლებანიძისეული და თამარ ერისთავისეული თარგმანები. თარგმნილი ვერსიების წაკითხვისას ძნელი გასაგები არ არის, თუ რომელი ვარიანტია ქალის და რომელი – მამაკაცის:

*John Anderson, my jo, John,
When we were first acquent;
Your locks were like the raven,
Your bonie brow was brent;
But now your brow is beld, John,
Your locks are like the snaw;
But blessings on your frosty pow,*

John Anderson, my jo (Robert Burns, 1789)

ლექსის სათაური ორივე თარგმნილ ვარიანტში ერთი და იგივეა – „ჯონ არდენსონ“, მსგავსად ორიგინალისა.

*„ჯონ ანდერსონ, ჩემო ჯონ, ჩემო მეგობარო,
როცა შევუდექით წუთისოფლის მთას,
გახსოვს, შენი ქოჩორი, გახსოვს შავი ქოჩორი,
შენი შავი ქოჩორი ჰგავდა ყორნის ფრთას.“*

1996 წელს გამოცემულ სახელმძღვანელოში ზემოთ აღნიშნული ლექსის მურმან ლებანიძისეული თარგმანის ამ ვერსიაში ვხედავთ, რომ პოეტი ჯონს მიმართავს, როგორც მის მეგობარს და იხსენებს მათ მიერ გატარებულ წუთისოფლის გზას, რასაც ნამდვილად ვერ ვიტყვით თამარ ერისთავისეულ თარგმანზე:

*„ჯონ ანდერსონ, სულზე ტკბილო ჯონ,
სულ პირველად როცა გნახე შენ,
ყორნისფერი თმები გქონდა, ჯონ,
უნაოჭო გქონდა სახე შენ“.*

აღბათ დაგვეთანხმებით, რომ აღნიშნული სტროფი უფრო ნაზი, თბილი და სიყვარულით აღსავსე სიტყვებითაა გაჟღერებული: „სულზე ტკბილო ჯონ“, „სულ პირველად როცა გნახე შენ“. ქალს არასდროს ავიწყდება მსგავსი წვრილმანები, აქედან ისიც შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ პოეტი თავის სატრფოს მიმართავს და არა უბრალოდ მეგობარს, ამიტომ შეგვიძლია ვისაუბროთ გენდერულ ფაქტორებზე არა მარტო ავტორის პიროვნებიდან, არამედ მისი ადრესატის გენდერიდან გამომდინარეც. მამაკაცი არასდროს ეტყვის თავისივე სქესის წარმომადგენელს, მცირე გამონაკლისების გარდა, *ჩემო სულისთქმავ, ჩემო ტკბილო, ნეტარო* და სხვა, ხოლო თუ მიმართვის ობიექტი ქალია, მაშინ დასაშვებია. ქალი უფრო რომანტიკულია, ემოციებითაა აღსავსე და ამას გადმოსცემს ჩვენ მიერ აღნიშნულ ვარიანტშიც, შესაძლოა მას ის გარემოებაც ეხმარება, რომ მიმართვის ობიექტი მამაკაცია.

მესამე თავში - ლიტერატურული პერსონაჟების ვერბალური ქცევის გენდერული თავისებურებანი ორიგინალსა და თარგმანში. მხატვრული ლიტერატურა ეროვნულ-კულტურული ინფორმაციის მთავარი წყაროა და გამოხატავს ერის მრავალსაუკუნიანი ისტორიის განმავლობაში ჩამოყალიბებულ ეროვნულ მენტალიტეტს, ამიტომ ლიტერატურული პერსონაჟების სამეტყველო პრიორიტეტები აღნიშნული ეპოქის გენდერულ სტერეოტიპებს ავლენს. როგორც ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, გენდერული ლინგვისტიკა ახალგაზრდა მიმართულებაა, დღესდღეობით ძნელია გენდერული მახასიათებლების ერთიანი სურათის შექმნა: სხვადასხვა ენისა და კულტურის ფარგლებში შესწავლილია ქალებისა და მამაკაცების მეტყველების დამახასიათებელი მარკერები ფონეტიკის, მორფემიკის, ლექსიკის, სტილისტიკისა და სინტაქსის დონეებზე.

ევროპულ ენებში, ო. იესპერსენის აზრით, ფონეტიკურ და მორფოლოგიურ დონეზე განსხვავებები ქალთა და მამაკაცთა ვერბალურ ენებს შორის თითქმის არ შეიმჩნევა. სხვაობები გვხვდება ძირითადად ლექსიკის დონეზე. იგი უმეტესწილად გამოწვეულია ერთი მხრივ, ტაბუს კონცეპტით – ქალებისათვის ტაბუდადებული გარკვეული ენობრივი ფორმების გამოყენებით (მაგალითად, სექსიზმების გამოყენება), მეორე მხრივ, სოციალურ რანგთა წყობით: კაცებს აქვთ მაღალი სოციალური პრესტიჟი და, შესაბამისად, ენობრივი პრივილეგია (Jespersen, 1925:237).

ტ. პ. ჟილცოვამ და ა. ა. კურდელიასმა სტატიაში „ქალისა და მამაკაცის მეტყველების კვლევის თავისებურებები ენის ფონეტიკურ და ლექსიკურ დონეზე“, გამოკვეთეს ქალისა და მამაკაცის რუსული მეტყველების კვლევების თავისებურებანი ორ დონეზე და მიიღეს ასეთი შედეგები:

1. გამოიკვეთა ტენდენცია, რომ ქალები უფრო აგრძელებენ ხმოვან ბგერებს, მაშინ როცა მამაკაცები ცდილობენ გამოიყენონ მოკლე მახვილი;
2. ხმოვანი ბგერების დაკარგვა შეინიშნება მამაკაცების მეტყველებაში;

3. ნათლად გამოიკვეთება თანხმომავნი ბგერების ხანგრძლივი გამოყენება მამაკაცების მეტყველებაში, მაშინ, როცა ქალურ მეტყველებაში შეინიშნება ასიმილაცია სინაზით (ჟილცოვა, კურდელიასი, 2014).

სინტაქსურ დონეზე გენდერული თავისებურება გამოიხატება წინადადებების წყობაში, მის მოცულობაში, წევრთა განლაგებაში.

მხატვრულ ლიტერატურაში განსხვავებები ქალისა და კაცის ხასიათის აღწერისას ყოველთვის აღინიშნებოდა. ქალები ყოველთვის ხასიათდებიან სუსტ, ემოციურ და ნერვიულ არსებებად, მაშინ როცა კაცები მიიჩნეოდნენ ძლიერებად, აგრესიულებად და დომინანტებად, რაც გამოხატულია როგორც მათ გარეგნულ, ასევე შინაგან თვისებებში.

ჩვენ გავაანალიზეთ გენდერული მახასიათებლები ლექსიკურ დონეზე ინგლისელი მწერლის ჯეინ ოსტინის რომან „სიამაყე და ცრურწმენის“ მასალაზე, რომელიც დაიწერა 1813 წელს. გამოვიყენეთ შვედი მკვლევრის – ინგინგ შუს კვლევის მეთოდოლოგია, რომელსაც ეკუთვნის ნაშრომი „როგორ ხასიათდება ქალი და მამაკაცი პერსონაჟების სახეები კვლევაში ლიგვისტური სქესის პერსპექტივიდან არსებითი და ზედსართავი სახელების გამოყენება“ (Yingying Xu, 2009).

შევარჩიეთ ორი კაცი პერსონაჟი: დარსი და ბინგლი და ორი ქალი პერსონაჟი: ელიზაბეტი და ჯეინი, იმისათვის, რომ გაგვეკეთებინა შედარებითი ანალიზი, როგორ ხასიათდებიან გმირები აღნიშნულ რომანში არსებითი და ზედსართავი სახელების გამოყენების თვალსაზრისით და მიღებული შედეგები წარმოვადგინეთ ქვემოთ მოცემულ ცხრილებში.

ცხრილი №5

არსებითი სახელები, რომლებიც აღწერენ პერსონაჟების შინაგან თვისებებს:

შინაგანი თვისებები				
გენდერი	მამრობითი სქესი		მდედრობითი სქესი	
პერსონაჟები	დარსი	ბინგლი	ელიზაბეტი	ჯეინი
შინაგანი თვისებების აღმნიშვნელი არსებითი	პიროვნება- 2 ჯერ იუმორი უხეშობა სიამაყე	ხასიათი, ღია ურთიერთობები	სისწრაფე განწყობა გართობა წინააღმდეგობა	საქმე გრძნობა ხასიათი ბუნება

სახელები	მიზანდასახულობა ზრდილობა ვალდებულება დაუნდობლობა ინდიფერენტულობა თავშეკავებულობა	კომუნიკაბელუ რობა განწყობა უბრალოება ხასიათი იუმორი სიკეთე - 2	დაუმორჩილებლობა კეთილგანწყობა -2	არსება განწყობა- 2
ჯამი	11	10	7	7
	21		14	

ცხრილი №6

არსებითი სახელები, რომლებიც აღწერენ პერსონაჟების შინაგან გრძნობებს:

შინაგანი გრძნობები				
გენდერი	მამრობითი სქესი		მდედრობითი სქესი	
პერსონაჟები	დარსი	ბინგლი	ელიზაბეტი	ჯეინი
შინაგანი გრძნობების აღმნიშვნელი არსებითი სახელები	აღშფოთება	აღფრთოვანება	გაოცება სიხარული დისკომფორტი	გაოცება სიხარული სიამოვნება მხიარულება სიყვარული შიში მადლიერება
ჯამი	1	1	3	7
	2		10	

ცხრილი №7

არსებითი სახელები, რომლებიც აღწერენ პერსონაჟების გარეგან თვისებებს (გარეგნობას).

გარეგნული თვისებები (გარეგნობა)				
გენდერი	მამრობითი სქესი		მდედრობითი სქესი	
პერსონაჟები	დარსი	ბინგლი	ელიზაბეტი	ჯეინი
გარეგნობის აღმნიშვნელი არსებითი სახელები	(მშვენიერი, მაღალი) (სიმპათიური) გარეგნული შეხედულება, 2 მანერა,	(სასიამოვნო) გარეგნული შეხედულება, (მარტივი, არაფექტური) (ბედნიერი) მანერები,	მშვენიერება, ანგელოზი, (კარგი) (მუქი) თვალები, სიმეტრია, ფორმა, ფიგურა, (მშვენიერი) თვალები, ბრწყინვალება, სახის ფერი	მშვენიერება, ანგელოზი, (სასიამოვნო) მანერები,
ჯამი	5	3	10	4
	8		14	

ცხრილი №8

ზედსართავი სახელები, რომლებიც აღწერენ პერსონაჟების შინაგან თვისებებს.

შინაგანი თვისებები				
გენდერი	მამრობითი სქესი		მდედრობითი სქესი	
პერსონაჟები	დარსი	ბინგლი	ელიზაბეტი	ჯეინი
შინაგანი თვისებების აღმნიშვნელი ზედსართავი სახელები	ამაყი სასიამოვნო მკაცრი უკმაყოფილო-2 საშინელი ჭკვიანი ქედმაღალი თავშეკავებული კარგად აღზრდილი გამომწვევი კმაყოფილი კრიტიკული სატირული მკაცრი გაყინული	სასიამოვნო - 2 ცოცხალი უპირობო საღად მოაზროვნე, კარგი იუმორის გრძნობის მქონე, შესანიშნავი, უკმაყოფილო	კარგი იუმორის გრძნობის მქონე, ინტელექტუალური, მომსმენი, მარტივი, არაეფექტური	სულები, უმეცარი, ფრთხილი, ბრმა, იდუმალი
ჯამი	17	8	5	5
	23		10	

ცხრილი №9

ზედსართავი სახელები, რომლებიც აღწერენ პერსონაჟების შინაგან თვისებებს.

შინაგანი თვისებები				
გენდერი	მამრობითი სქესი		მდედრობითი სქესი	
პერსონაჟები	დარსი	ბინგლი	ელიზაბეტი	ჯეინი
შინაგანი თვისებების აღმნიშვნელი ზედსართავი სახელები	ამაყი სასიამოვნო მკაცრი უკმაყოფილო-2 საშინელი ჭკვიანი ქედმაღალი თავშეკავებული კარგად აღზრდილი გამომწვევი კმაყოფილი კრიტიკული სატირული მკაცრი გაყინული	სასიამოვნო - 2 ცოცხალი უპირობო საღადმოაზროვნე, კარგი იუმორის გრძნობის მქონე, შესანიშნავი, უკმაყოფილო	კარგი იუმორის გრძნობის მქონე, ინტელექტუალური, მომსმენი, მარტივი, არაეფექტური	სულები, უმეცარი, ფრთხილი, ბრმა, იდუმალი
ჯამი	17	8	5	5
	23		10	

ცხრილი № 10

ზედსართავი სახელები, რომლებიც აღწერენ პერსონაჟების გარეგან თვისებებს (გარეგნობა).

გარეგანი თვისებები (გარეგნობა)				
გენდერი	მამრობითი სქესი		მდედრობითი სქესი	
პერსონაჟები	დარსი	ბინგლი	ელიზაბეტი	ჯეინი
გარეგანი თვისებების აღმნიშვნელი ზედსართავი სახელები	მშვენიერი, ახალგაზრდა	ახალგაზრდა, სიმპათიური, კარგი შესახედაობის	სიმპათიური, 2 ლამაზი, მშვენიერი, 2 ტკბილი, შესანიშნავი, 2 კაშკაშა, სასიამოვნო, ახალგაზრდა, 2	სიმპათიური, 2 მშვენიერი, 2 ლამაზი ტკბილი
ჯამი	2	4	14	6
	6		20	

ჩვენ მიერ ჩატარებული ანალიზის შედეგი გვიჩვენებს, რომ მხატვრულ ნაწარმოებში „სიამაყე და ცრურწმენა“, ავტორი სავარაუდოდ, ყურადღებას ამახვილებს მამრობითი სქესის შინაგან თვისებებსა და მდედრობითი სქესის გარეგნულ თვისებებზე. რაც შეეხება შინაგან გრძნობებს, ისინი ერთნაირად დამახასიათებელია როგორც მამრობითი, ისე მდედრობითი სქესის წარმომადგენლებისათვის. აქედან შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ინგლისელ ქალ მწერალზე გავლენა აქვს მე-19 საუკუნის იმ გენდერული სამყაროს სურათს, სადაც ჯერ კიდევ ქალი მიიჩნევა მგრძნობიარე, ემოციურ არსებად, მაშინ როცა მამაკაცები, პირიქით, პირველ ადგილზე დგანან და ქალები მათზე დამოკიდებული არიან.

თარგმნისას მთარგმნელმა ჯერ უნდა გაითვალისწინოს ნაწარმოებში მოცემული შინაარსი და მთელი ფაბულა, ის ღირებულებები, რომლებიც მე-19 საუკუნეში იყო აქტუალური. ამასთანავე, გენდერის ფაქტორიც მნიშვნელოვანია სრულყოფილი თარგმანის შესრულებისთვის. კერძოდ, ყურადღება უნდა მიაქციოს პერსონაჟების შინაგანი გრძნობებისა თუ თვისებების და ასევე გარეგნობის გამომხატველ ლექსიკურ ერთეულებს და მათი გამოყენების თავისებურებებს.

ჩვენი აზრით, ერთ–ერთი ასეთი თავისებურება გამოიხატება ერთი და იმავე ზედსართავის სხვა შინაარსობრივ დატვირთვაში მამაკაცისა და ქალის

დახასიათებაში, კერძოდ, ზედსართავი „ახალგაზრდა“ თანამედროვე პერიოდშიც კი განსხვავებულ ასაკობრივ ზღვარს აღნიშნავს მამაკაცისა და ქალის მიმართ, მაგრამ მე-19 საუკუნეში ეს განსხვავება ძალიან დიდი იყო, ვინაიდან ქალიშვილებს ათხოვებდნენ 18-19 წლის ასაკში, 23-24 წლის ქალიშვილები უკვე „შინაბერებად“ ითვლებოდნენ და მათ მიმართ განსაზღვრება „ახალგაზრდა“ არ გამოიყენებოდა, მაგრამ 30 წელს გადაცილებული მამაკაციც კი ახალგაზრდა პიროვნებად მოიაზრებოდა. ეს ეთნოკულტურული ნიუანსები გასათვალისწინებელია თარგმნისას. ამავდროულად აღსანიშნავია, რომ ავტორის გენდერი (ამჟამად - ორიგინალის ავტორი ქალბატონია) გავლენას ახდენს ჩვენ მიერ მიღებულ შედეგებზე, ამიტომ მომავალში ჩვენ გვაქვს დაგეგმილი ამავე ისტორიული პერიოდის მამაკაცი-ავტორის მიერ შექმნილი ნაწარმოების პერსონაჟების დახასიათების ანალიზი.

თარგმანმცოდნეობაში კვლევის ერთ-ერთი ეფექტური მეთოდი არის სამიზნე და ორიგინალი ტექსტების შედარებითი ანალიზი. ჩვენ გავაანალიზეთ ჯ.ოსტინის („სიამაყე და ცრურწმენა“) და ე.ფილდინგის („ბრიჯიტ ჯონსის დღიური“) რომანების წყარო ტექსტები და მათი თარგმანი ქართულ ენაზე უწყვეტი შერჩევის მეთოდის გამოყენებით ენის სამ დონეზე: მორფოლოგიურზე, ლექსიკურსა და სინტაქსურზე.

მორფოლოგიურ დონეზე გენდერული მახასიათებლები ერთგვარად გამოიხატება სქესის კატეგორიაში. თანამედროვე ინგლისურ ენაში, რომელსაც აქვს ანალიტიკური სისტემა, სქესი ვლინდება მხოლოდ ლექსიკურ კატეგორიაში და არ აქვს ფორმალური გამოხატვა. ამა თუ იმ საგნის სქესის გარჩევა შესაძლებელია მესამე პირის მხოლოდითი რიცხვის ნაცვალსახელის გამოყენებით შესაბამისი კორელაციის მიხედვით, რაც ქართულ ენაში არ გაირჩევა (*she, he, it*). ასევე სქესის კატეგორია ვლინდება კონტექსტიდან გამომდინარე (რუსული ენციკლოპედიური ლექსიკონი 2000). თავის მხრივ რუსულ ენაში სიტყვის დაბოლოებებითაც შესაძლებელია სქესის გარჩევა, რაც ქართულ ენაში პრობლემას წარმოადგენს. აქედან გამომდინარე, ორიგინალის ტექსტში ამ მიზანს ემსახურება კონტექსტი, ხოლო თარგმანში -

გრამატიკული სქესის კატეგორია, ამკუთხით ე. ფილდინგის რომანი „ბრიჯიტ ჯონსის დღიური“ ძალიან საინტერესოა.

ორივე ავტორი (ოსტინი და ფილდინგი) აქტიურად იყენებს ქალისა და კაცის მეტყველებისთვის დამახასიათებელ ენობრივ საშუალებებს, განსხვავებულ ლექსიკას, სინტაქსურ კონსტრუქციებს და ა.შ. მაგალითად:

"You are considering how insupportable it would be to pass many evenings in this manner—in such society; and indeed I am quite of your opinion. I was never more annoyed! The insipidity, and yet the noise—the nothingness, and yet the self-importance of all those people! What would I give to hear your strictures on them!" (J. Austen, 2008:17).

„თქვენ ალბათ იმაზე ფიქრობთ, რა სისულელეა ასეთი საღამოები. მეც გეთანხმებით. ნაწყენიც კი ვარ! რა მოწყენილობაა და რა უგემოვნობა, თანაც ამდენი ხმაური ხალხისა, რომელიც არაფერს წარმოადგენს და მაინც კი რამხელა წარმოდგენა აქვთ თავიანთ თავზე! ერთი თქვენებური კრიტიკა მომასმენინა მათ მიმართ!" (ოსტინი, 2014:25).

3. ფილდინგი, თავის ბედზე გაბრაზებული ქალი, პერსონაჟის ფიქრებს ასე გადმოგვცემს:

"Anyway, have got giant traysizedbar of Cadbury's Dairy Milk left over from Christmas on dressing table, also amusing jokegin and tonic miniature. Am going to consume them and have fag"(Filding, 1997:14).

„არა უშავს, მაგიდაზე შობიდან შემორჩენილი "ქედბერი"-ს ფირმის უზარმაზარი რძიანი შოკოლადი მიდევს, კიდევ ჯინ ტონიკის მომცრო, სასაჩუქრე ბოთლი. ახლავე ყველაფერს შევსანსლავ და პაპიროსსაც დავაყოლებ" (ფილდინგი, 2008).

მოცემულ მაგალითში ძნელია იმის გარკვევა, ვის ეკუთვნის აღნიშნული ფიქრები, რომ არ ვიცოდეთ ნაწარმოების შინაარსი.

"She started saying she wanted to be paid for doing the housework, and she'd wasted her life being our slave" (H.Filding, 1997:30).

„მოთხოვნები წამომიყენა, მინდა დიასახლისობისთვის ხელფასი გადამიხადო, მთელი ცხოვრება თქვენს მონობას შევალიეო" (ფილდინგი, 2008).

ლექსიკურ დონეზე გენდერული თავისებურებანი ნათლად ჩანს, რადგანაც რომანის გმირების აღწერა, მათი ქცევა, მანერები და ა.შ. არის გენდერული ნიშნების

გამოვლინების ძირითადი წყარო. პირველ რიგში, გენდერი ვლინდება სქესის შესაბამისი ნაცვალსახელების გამოყენებით. ნაცვალსახელი განკუთვნილია გენდერის გამოსახატავად ენაში, რომელიც აღნიშნულთან ერთად ასრულებს სხვა ფუნქციებსაც, როგორებიცაა: სახელის ჩანაცვლება და ა.შ. პირის, კუთვნილებითი და უკუქცევითი ნაცვალსახელები, ისევე როგორც ერთეულები მორფოლოგიურ დონეზე არის გენდერის ფორმალური მაჩვენებლები და ემსახურება ტექსტში შინაარსის სრული სიცხადით შემოტანას. ქართულ ენაშიც ვხვდებით სახელის ჩანაცვლებას და ა.შ. პირის, კუთვნილებითი და უკუქცევითი ნაცვალსახელების გამოყენებით, თუმცა სქესი რომ ვაჩვენოთ, უნდა დავუმატოთ სიტყვა კაცი ან ქალი.

„How dare he say you were getting too serious by asking to go on holiday with him?” yelled Sharon. ‘What is he talking about?’ (H.Filding, 1997:16).

„როგორ გაბედა ეთქვა, მეტისმეტად სერიოზულ სახეს აძლევ ურთიერთობასო, შენ ხომ მხოლოდ შვებულების ერთად გატარება შესთავაზე? ღრიალებდა შერონი. რა ჯანდაბას ბოდავს?“ (ფილდინგი, 2008).

განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ლექსიკა თავისი ფემინისტური და მასკულინური ელფერით, რომელიც დამახასიათებელია ქალებისა და მამაკაცების, ასევე მათი ქცევისა და მდგომარეობის აღწერისას საზოგადოებაში. განვიხილოთ რამდენიმე გენდერულად მარკირებული მაგალითი ენის ლექსიკურ დონეზე, რომელსაც აქვს ფემინისტური და მასკულინური კონცეპტი. *„don’t need to wash anyone else’s socks”, “- არ სჭირდებათ ვიღაცისთვის წინდების რეცხვა.*

ჩვენი აზრით, ეს არის წარმატებული მთარგმნელობითი გადაწყვეტილება: თარგმანი სრულიად ინარჩუნებს ორიგინალის კონოტაციას და ავტორის სურვილს, გვაჩვენოს, რომ მთავარი გმირის –ბრიჯიტის მეტყველება ხასიათდება მარტივი სამეტყველო ფრაზებით. ფრაზების ამგვარი ეკვივალენტის გამოყენება დამახასიათებელია ქალური მეტყველებისთვის. ამით ჩვენ მაშინვე ვხვდებით, რომ ჩვენ წინაშე დგას ქალი, რომელიც არ წარმოადგენს მაღალი საზოგადოების წევრს, რადგანაც ეს ფრაზა სასაუბრო სტილისაა. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია

დავასკვნათ, რომ გენდერული სპეციფიკის გამოვლინება მრავალფეროვანი ლექსიკის დონეზე საჭიროებს მთარგმნელობითი ტრანსფორმაციების გამოყენებას.

ორივე ავტორის ნაწარმოებში ვხვდებით ისეთ საშუალებებს, რომლებიც თავად ასახავს მიმართებებს ცნებებთან „მამაკაცურობა“ და „ქალურობა“:

	ინგლისური მაგალითი	ქართული თარგმანი
მამაკაცი პერსონაჟების მახასიათებლები	"He is just what a young man ought to be," said she, "sensible, good-humoured, lively" (<i>J. Austen, 2008</i>).	"ის ახალგაზრდა კაცის იდეალია, ჭკვიანი, იუმორითა და სიცოცხლით სავსე" (ოსტინი, 2014).
ქალი პერსონაჟების მახასიათებლები	She is the most beautiful creature I ever beheld (<i>J. Austen, 2008</i>).	ის ხომ უმშვენიერესი ქმნილებაა (ოსტინი, 2014).

ქალთა პროზა არის სოციალურ-კულტურული მოვლენა, რომელიც გამოჩნდა საზოგადოების სივრცეში ქალთა განვითარების საფუძველზე, ეს კი აისახა ასევე ლიტერატურულ ტექსტებში, სადაც აღწერებოდა სამყაროს და პრაქტიკულად ქალების თვალთ დანახულ ქალთა სოციალური გამოცდილება.

ამდენად, თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ გენდერული კვლევა ერთ-ერთი ცენტრალური საკითხია თანამედროვე ლინგვისტურ, სოციოლოგიურ და კულტურულ კვლევებში, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მთარგმნელობითი კომპეტენციის ფორმირების ფარგლებში მხატვრული თარგმანის სწავლებისას გენდერული ასპექტები უფრო მნიშვნელოვანი ხდება.

ემპირიული მასალის ანალიზის ფასეულობა გამოიხატება გენდერული ლინგვისტიკის მიდგომის აუცილებლობის გაშუქებაში მხატვრული ლიტერატურაში გამოყენებული გენდერული მარკერების მაგალითზე. ეფექტური მთარგმნელობითი სტრატეგიის არჩვა მოითხოვს აღნიშნული გენდერული მარკერების გათვალისწინებას და გადასათარგმნი ერთეულის ადგილის გააზრებას მის

სტრუქტურაში. ნაკლებად შესწავლილი გენდერული მეტყველება ქართულ მხატვრულ ლიტერატურაში მოითხოვს განსაკუთრებულ ყურადღებას გენდერული სპეციფიკის შესანარჩუნებლად თარგმანში.

დასკვნები

ამრიგად, ზემოთ განხილული თეორიული და პრაქტიკული მასალიდან გამომდინარე, შეიძლება გავაკეთოთ შემდეგი დასკვნები:

1. გენდერი მრავალფეროვანი ფენომენია, მაგრამ თანამედროვე მეცნიერულმა პარადიგმამ განაპირობა მისი გადმოტანა ბიოლოგიიდან ერის სოციალური ცხოვრებისა და კულტურის სფეროში. მისი სოციოკულტურული არსი გამოიხატება კომუნიკანტი მამაკაცისა და კომუნიკანტი ქალისთვის დამახასიათებელ ენობრივ ერთეულებსა და სამეტყველო ქმედებებში. გენდერული კვლევები აშკარა პოპულარულობით სარგებლობს ფსიქოლოგიასა და სოციოლოგიაში და მოითხოვს გაღრმავებასა და სისტემატიზაციას ლინგვისტიკაში, ვინაიდან Homo Loquens-ი მამაკაცი და Homo Loquens-ი ქალი ხასიათდებიან განსხვავებული სამეტყველო ქცევებით.

2. გენდერული ლინგვისტიკის გენეზისის შესწავლამ, სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვამ და გენდერის თეორიული ფსიქოლინგვისტური საფუძვლების ანალიზმა ცხადყო, რომ ვერბალური ქცევის გენდერული თავისებურებანი წარმატებული კომუნიკაციის მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რომელიც საინტერესო ტრანსფორმაციებს განიცდის ინფორმაციის ტრანსკოდირების ანუ თარგმნის პროცესში, მაგრამ, სამწუხაროდ, გენდერი შედარებით კარგად არის შესწავლილი ინგლისურ, რუსულ, გერმანულ ლინგვისტიკაში, ქართულ ენასა და კულტურაში კი ჯერ კიდევ მწირია ამ კუთხით ჩატარებული კვლევები.

3. ქართველი ახალგაზრდა თაობის გენდერული სტერეოტიპების შესწავლისთვის ჩატარებული ექსპერიმენტი გვაძლევს უფლებას დავასკვნათ, რომ ჩვენი ახალგაზრდების სტერეოტიპები ხასიათდება შემდეგი სპეციფიკით:

ა) ქალების მეტყველება გამოირჩევა ემოციურობით (სინაზით, სითბოთი, სიყვარულით), რაც გამოიხატება შესაბამისი ლექსიკით, ინტონაციური სიმდიდრით, შორისდებულებისა და ნაწილაკების ხშირი გამოყენებით;

ბ) მამაკაცის მეტყველება ხასიათდება ნეიტრალურობით, მკაცრი ტონით, ნაკლები ემოციურობითა და სერიოზულობით და შესაძლოა აგრესიულიც კი გახდეს. ამავდროულად აღსანიშნია, რომ აქ არ არსებობს რაიმე მკაცრი შეზღუდვა.

4. მხატვრული ლიტერატურა ეროვნულ-კულტურული ინფორმაციის მთავარი წყაროა და გამოხატავს ერის მრავალსაუკუნიანი ისტორიის განმავლობაში ჩამოყალიბებულ ეროვნულ მენტალიტეტს, ამიტომ ლიტერატურული პერსონაჟების სამეტყველო პრიორიტეტები აღნიშნული ეპოქის გენდერულ სტერეოტიპებს ავლენს. ინგლისელი მწერლის – ჯეინ ოსტინის რომანში „სიამაყე და ცრურწმენა“ ჩვენ გამოვყავით გენდერული მახასიათებლები ლექსიკურ დონეზე. ავტორი ყურადღებას ამახვილებს მამრობითი სქესის შინაგან თვისებებსა და მდედრობითი სქესის გარეგნულ თვისებებზე; შინაგანი გრძნობები კი ერთნაირად დამახასიათებელია როგორც მამრობითი, ისე მდედრობითი სქესის წარმომადგენლებისათვის. აქედან შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ინგლისელ ქალ მწერალზე გავლენა აქვს მე-19 საუკუნის იმ გენდერული სამყაროს სურათს, სადაც ჯერ კიდევ ქალი მიიჩნევა მგრძნობიარე, ემოციურ არსებად, მაშინ როცა მამაკაცები პირველ ადგილზე დგანან და ქალები მათზე დამოკიდებული არიან.

5. ორიგინალი და ნათარგმნი ტექსტების ანალიზმა ცხადყო, რომ მთარგმნელმა ჯერ უნდა გაითვალისწინოს ნაწარმოებში მოცემული შინაარსი და მთელი ფაბულა, ის ღირებულებები, რომლებიც იმ ისტორიულ პერიოდში იყო აქტუალური. ყურადღება უნდა მიაქციოს მწერლის მიერ გადმოცემული პერსონაჟების შინაგანი

გრძნობების, თვისებების, ასევე გარეგნობის გამომხატველ ლექსიკურ ერთეულებს და მათი გამოყენების თავისებურებებს.

6. ნაშრომში მოცემულია ქალისა და მამაკაცის სასაუბრო თემების ჩამონათვალი, შესაბამისი მაგალითებით ინგლისურსა და ქართულ ენებზე და მოცემულია მაგალითების სოციოლინგვისტიკური ანალიზი, რის საფუძველზეც ვასკვნით:

ა) ქალური მეტყველებისათვის ტიპურია განსაკუთრებული მისალმებისა და მიმართვის ფორმები, ქარაგმებით საუბარი, ახალი სიტყვები და სიტყვათა ახალი მნიშვნელობების შექმნა. მამაკაცების ლექსიკური ერთეულების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს არსებით სახელებს, შემდეგ –ზედსართავ სახელებს და ზმნას. ქალური მეტყველების მახასიათებელია ლექსიკური ჰიპერბოლის და ჰიპერბოლური წინადადებების ხშირი გამოყენება.

ბ) ქალისა და მამაკაცებისთვის დამახასიათებელია განსხვავებული სტილისტიკური ფორმების, ფრაზეოლოგიზმების, სემანტიკური შეთანხმებების გამოყენება. მამაკაცებთან შედარებით ქალების მეტყველება უფრო ვარიაციულია. ისინი იყენებენ გრძელ, კომპლექსურ და არასტანდარტულ წინადადებებს, კაცები კი – მარტივ, შედარებით მოკლე და სტერეოტიპულ წინადადებებს.

გ) ქალების სიტყვათა მარაგი უფრო მდიდარი და დიფერენცირებულია. პრაგმატიკისა და კოგნიციის დონეზე გვაქვს შემდეგი სხვაობები: ქალების ეფექტურობა საუბრის დროს არაპირდაპირია, კაცების – პირდაპირი. ქალები ხშირად იყენებენ კითხვით წინადადებებს, კაცები – ბრძანებითს.

10. ეფექტური მთარგმნელობითი სტრატეგიის არჩევა მოითხოვს აღნიშნული გენდერული მარკერების გათვალისწინებას და გადასათარგმნი ერთეულის ადგილის გააზრებას მის სტრუქტურაში. ნაკლებად შესწავლილი გენდერული მეტყველება ქართულ მხატვრულ ლიტერატურაში მოითხოვს

განსაკუთრებულ ყურადღებას აღნიშნული სპეციფიკის შესანარჩუნებლად თარგმანში.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები ასახულია შემდეგ

პუბლიკაციებში:

1. გენდერის როლი კომუნიკაციის სტრატეგიაზე, კულტურათმორისი კომუნიკაციები, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი. 2015 (ISSN 1512-4363);
2. გენდერული თავისებურებანი ენასა და კულტურაში, ჰუმანიტარული მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტთა კონფერენცია 2“, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბათუმი. 2015;
3. გენდერული ასპექტები მხატვრულ თარგმანში, კულტურათმორისი კომუნიკაციები, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი. 2016;
4. გენდერული ასპექტები მხატვრული თარგმანის კონტექსტში, IX საერთაშორისო რეალური და ვირტუალური ფორუმი გეოკულტურული სივრცე: სმარტტექნოლოგიები განათლებასა და სოციუმში, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბათუმი. 2017;
5. გენდერის ფაქტორის გავლენა კომუნიკაციაზე და მისი შესწავლა მხატვრული თარგმანის ასპექტში, კულტურათმორისი კომუნიკაციები, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი. 2018.

**Batumi Shota Rustaveli State University
Faculty of Humanities
Department of European**

With the right of manuscript

Marina Devadze

Gender Characteristics of the Verbal Behaviour

Specialty: Linguistics (Translation Studies)

**The dissertation submitted for acquiring the academic degree of Doctor of
Philology**

Executive Summary

**Batumi
2019**

The dissertation is written at the Slavonic Department, Faculty of Humanities, Batumi Shota Rustaveli State University.

Academic advisor

Asmat Ardzenadze

Associate Professor

Batumi Shota Rustaveli State University

Evaluators:

Marina Aroshidze

Professor

Batumi Shota Rustaveli State University

Tea Shavladze

Associate Professor

Batumi Shota Rustaveli State University

Inga Kikvidze

Professor

Akaki Tsereteli State University

International Evaluator:

Irina Kobiakova

Professor PhD in Philological

Science

Sumi State University (Ukraine)

The thesis defence will be held on 22.03. 2019 , at 17:00, Room 37 , at the session of the Dissertation Council established by the Faculty of Humanities, Batumi Shota Rustaveli State University. Address: 35/32 Ninoshvili/Rustaveli street, Batumi. Block 1).

The thesis is available in the Library of Batumi Shota Rustaveli State University (Batumi, 35 Ninoshvili street), and the annotation is available on the university website (www.bsu.edu.ge).

General Description of Research

Twentieth century was rich with scientific innovations, one of which is one of the most important so called "The Linguistic Turn" in philosophy when new meaning of the importance and role of language occurred: It was recognized that language is not the only opportunity for expressing opinions and serving as mediator between humans and the world, but also, for forming the person and the world around him (See Richard Roth's monograph „Linguistic turn: Recent Essays in Philosophical Method“, 1967). Intensive study of linguistic pragmatics started, and anthropocentric approaches were deteriorated, which led to the study of interdisciplinary research objects. Developed communication theory, cognitive linguistics, linguoculturology, ethnolinguistics, sociolinguistics, psycholinguistics. The gender problem took a significant place in these linguistic directions.

Gender is a diverse phenomenon, but modern scientific paradigm has led to its transfer from biology to social life and culture. Its socio-cultural essence is expressed in the linguistic entities and language actions characteristic of the participants of the communication – either a man or a woman. In this respect, it is important to discuss the problem of language behavior and language manipulation caused by gender factor. Study and analysis of specific problems are the actual fields of interdisciplinary psycholinguistics research.

The importance of studying the successful communication conditions is undoubted, and the gender peculiarities of verbal behavior is an important factor in successful communication that transcends interesting transformation in information transposition or translation process. All of these above indicate **the actuality of our research topic.**

Research Objectives and Tasks

The objective of our research is to study and classify the language forms typical to Georgian culture on the background of differential analysis of women and men's (standard and non-standard) language forms. We were also interested in expressing gender specification in different types of discourse, specifically-in the official-business field, and in

everyday life situations and what problems could their translation cause into other languages.

To accomplish the above objectives, we have set out the following **tasks**:

1. Consider gender category as linguistic phenomenon, caused by sociolinguistic and cultural factors; Also review of the basic principles of analysis of this event in modern linguistics;

2. Study the language strategies and tactics characteristic to Georgian culture in the gender aspect:

a) Language strategies of woman;

b) Language strategies of man;

3. Classify Georgian language means of expression of language behaviour at different levels (phonetic, lexical, syntax, etc.);

4. Identify the impact of gender factor on the success / failure of communication and to study it regarding the translation aspect;

5. Define Gender Balance in Source and Target Text (based on Georgian and English Languages).

Theoretical importance of the research

The theoretical importance of the research lies first of all in enhancing a number of theoretical concepts: gender, its universal features and national and cultural characteristic, verbal tactics and strategy, etc. In addition, the research focuses on studying the new concepts based on the achievements of psychology, cultural studies, sociology, philosophy, etc. The crosscultural research alters the traditional linguistic vision of the gender and adds the pragmatic prospect to it. The functioning of linguistic units in the socium significantly depends on the extralinguistic factors, gender aspect being one of them.

Practical value of the research is notable for psycholinguistics, cognitive, linguistics, pragmatics, cultural studies. The practical significance is the opportunity to apply the results in the fields like comparative linguistics, gender linguistics, translation theory, and literary

translation. The research material can be used results of the analysis can be used in the study courses such as general linguistics, gender linguistics. In translation the consideration of the gender category contributes to the improved translation quality and accuracy of the transfer of the author's pragmatic approach.

Research methodology

The research employs the complex methodology. The methods and designs use in the research are: quantitative method of the data analysis, linguistics descriptive methods, cross linguistic equivalence comparative method.

The empirical material is represented by: 1. Helen Filding's "Bridges Jones' dairy" 2. Jane Austin's "Pride and Prejudice"; 3. Robert Burns' "John Anderson"; 4. Rodjer Michel's the American Director's Film "Morning Glory".

Novelty of the thesis

The novelty of our research is that gender-expressing linguistic units will be studied in the context of Georgian cultural space, and this problem will be analyzed in the translation aspect, which causes particular interest in modern times when Georgia has a direct relationship with different cultural groups. The impact of gender factor on the success / failure of communication is different in different cultures, that's why gender research is interesting novelty in terms of Georgian cultural space.

From the eighties of the twentieth century, the development of gender theory as a new scientific field begins. Which is very much involved in gender studies: philosophy, sociology, psychology, anthropology, etc. The term "gender" has been translated from the English language and has a double meaning: on the one hand it expresses the biological sex and on the other hand has a gender social significance, which is considered one of the dimensions of the social structure of society, for which the changes in time and space are characteristic. Consequently, gender research combines both linguistic, philosophical, sociological and psychological issues, as well as connected with the traditional problems between individual and society.

In the 21st century, a large part of society, both men and women, had an active way of life in a particular area where features of their languages are evident. The modern stage of linguistics development actively studies the planning of language behavior, ie speech tactics and strategies. That is why it is important to study the peculiarities of the verbal behavior of women and men in order to identify causes of possible failures in international communication. In addition to universal qualities, gender is characterized by national-cultural peculiarities that are more or less studied in English, French, German, Russian and in other gender linguistics; Unfortunately, in Georgian cultural space the gender tactics and strategies are not studied sufficiently.

Research Object

The research object of our dissertation is the study of the language behavior features of women and men in Georgian culture and identifying and contrasting the differences/similarities with gender facts in other culture. The units of the study material were obtained from samples of Georgian and English language fiction literature. The language units used by women and men characters were taken by the method of choice, which are used as gender markers in the languages. Since these units have additional connotations while functioning in different types of discourses, we tried to present the studied facts in the diachronical aspect.

Structure of the dissertation

The dissertation comprises 3 chapters, 5 paragraphs, and conclusions; the research is accompanied by the list of the reference material and internet resources.

The introduction justifies the accuracy of the problem in question, also topicality of the research, novelty, goals and tasks, and provides information about the theoretical and practical basis of the dissertation.

The first chapter of the research is Linguistic Aspects of the Gender Research: it reviews the history of the linguistic research of the gender problem; it provides the brief overview of the gender stereotypes and characteristics of the speech and speech strategies and tactics.

The Second chapter, Gender Factors of the Verbal Communication in Translation, includes 2 paragraphs analyzing the gender factors that are determinants of the women and men's speech, translation strategies of the gender-based speech and their importance in linguocultural studies, translation studies, the related fields.

The third chapter of the research is Gender Characteristics of the Literary Character's Verbal Behaviour in the Original and translation. The chapter presents the similar and different features of the female and male characters' speech in fiction, the expressive characteristics in the linguistic behavior. It also analyses the source text in English and their translation into Georgian. Gender markers at the lexical and other levels of the language create barriers in translation. Our analysis showed that consideration of the gender factor in translation is one of the essential conditions for successful translation.

Our dissertation presents conclusion summarizing the outcomes of the research, and provides the bibliography.

The first chapter - Linguistic Aspects of Gender Research presents the history of linguistic research of gender problem, general overview of gender stereotypes and speech and speech strategy and tactic's gender characteristics. Any subject or event study is based on a certain paradigm, which shapes and expands the vision of certain things. The term "scientific paradigm" belongs to the American scientist T. Kuhn who wrote in his work "The Structure of Scientific Revolutions that "the scientific paradigm is the scientific achievement of universal recognition, the period of time gives the scientific community a model of raising and solving problems" (Kuhn 1970:176).

Anthropocentrism (term derived from the Greek word „άνθρωπος – human and the Latin centrum – center") is an approach in thinking in linguistics when a person is in the center of attention. Modern linguistics is anthropocentric, as the leading role in it is the pragmatic – linguistic field based on semiotics, which examines people as a subject of communication.

An individual, despite his/her wish, is in the communication space, in submerged in verbal and non-verbal contacts, as a part of the group of persons or group of random contacts. Public-social, cultural, ethnological and psychological problems are perceived differently by women and men. Differences between men and women's behavior are the subject of gender research (Zherebkin, 2001:56).

Gender is one of the fastest growing fields in modern linguistic. It is more studied in English, German and Russian linguistic but in Georgian speech gender stereotypes are not fully covered. It should be noted that the gender surveys were enhanced by new approaches and achievements of linguistics in the second half of 20th century. The theory of speech acts and speech tactics and strategies are directly related to the socialist-specificity of gender.

In contemporary science, we find the following definition of gender: "gender is a construct of conventional ideology, which finds itself in the accumulation of ideas and concepts that express what does it mean to be a woman or a male in a given culture, the concept of "gender" reflects the model of the socially and culturally defined behavior of the person, which will be accepted in a given society at a certain historical stage. According to the Russian scientist A. Kirilina, the concept of "gender" focuses on social and cultural factors of the individual and not biologically-determined sex" (Kirilina 1998:5).

The basis of gender studies is that "gender" is socially and culturally determined. Kirillina believes that gender "allows us to approach it as a masculine and feminine phenomenon, not as unchanged nature, as dynamic product development of human society, social manipulation and modeling results. From the day of recognition of this methodological principle we should apply the language analysis to identify gender dynamics and cultural specifics " (Kirilina 1998:5).

The first definition of gender is related to feminist analysis. On the basis of this analysis, the role of women in different social situations is revealed. In the United States, gender is considered as a feminist term, which implies social sides of different sex. When we talk about the existence of female and male, we mean biological difference when we talk

about gender, which derives from socio-cultural definition; we mean differences between social status of women and men. A gender methodology theorist, famous American scientist Joan Scott explains gender as "the element of social interaction that draws the difference between the sex and the main path of their power."

A sociologist Olga Voronina, researcher of gender, believes that gender theory does not try to doubt differences between men and women and says it is interesting not the fact of the difference, but their socio-cultural interpretation as well as how the power systems are based on these differences. Gender theory fundamentally refers to the fact that everything considered as "natural" difference among the traditional beliefs is actually not biological but socially-driven. Differences are made in society by social institutions, institutions that represent traditional male and female roles.

The new stage of gender linguistics begins in 1990. Maltz / Borker created "Theory of Two Cultures" in this period, which refers linguistic interaction of men and women, who represent two different cultures not as ethnically different individuals. The following theory has become topical in England and Germany. The language of men and women is discussing as different sub-cultural phenomena and relationship between them is a form of intercultural communication. Russian researcher E. Goroshko notes that in consideration of gender studies three key approaches to the West are as follows:

- The essence of the first approach is to interpret the social nature of the language of men and women, and aims to identify the language differences that can be explained by the peculiarity of the distribution of social forces in society. Besides, the language of men and women is considered as a functional language derived from the main language used in cases where participants of communication are at different levels of social hierarchy.

- Second psycholinguistic approach makes weak linguistic peculiarities of behavior of men and women according to scientific point of view. For researchers, who work on the mentioned subject, definition of statistical indices and mean parameters is essential. They create a psycho-socialistic theory of speech that is characteristic for women and men.

• The third approach emphasizes the cognitive aspect of the differences in the gender linguistic behaviors. It is important for them not only to determine frequency of differences and its functional fulfilling but to create consistent linguistic models in the cognitive basis of language category.

In modern scientific paradigm all of these approach discussing as one of the complementary forces, which have one common definition. According to Goroshko, first of all, usually, the research object is studied on the basis of sex and language interdependence. This follows from the question of how gender in language is expressed - nomination system, vocabulary, syntax, sex category and so on. The main reason for this researches is to describe and explain how demonstrate gender in language, what's kind of assessments are done in the language of men and women, and in which semantic spheres they are spread.

On the other hand, gender studies in the language can be the study of sex conduct behavior, the separation and description of the speech of women and men. In addition, it should be noted that gender studies are often interdisciplinary and comparative in linguistics. Finally, as scientific notes "practically any linguistic spheres can be described by gender perspective" (Goroshko 1998:48-64).

As mentioned above, there are not many peculiarities of gender stereotypes and tactics and strategies for women and men in Georgian linguistic. Feminist linguistics made it possible for a woman to see herself in different aspects, expressing it in different languages and evaluating herself. She just has the opportunity to listen to her and understand her voice and opinion (Kipiani 2011:441).

Nodar Ladaria, in the "Sociolinguistics" guidebook, discusses only two issues with gender:

1. Definition of term. Aims of sociolinguistic gender's research (Ladaria 2002:59-60).
2. The main paradigms of sociolinguistic gender's research (Ladaria 2002:61-64).

In the frame of the National Parliamentary Library of Georgia "Gender problems in Georgia" gender is mainly discussed in the public-legal context. However, it should be noted

that the specifics of gender expression have already gained the attention of young linguists, which shows the following doctoral studies and conference topics: "Gender stereotype and language - woman's face in English and Georgian proverbs " (Tea Shavladze – Batumi Shota Rustaveli state university, 4th International Scientific Conference "Intercultural Dialogues" Materials, 2017); "Gender interrelationship of character speeches in Georgian and English (Maia Purtskhvanidze – Telavi State University, 2017); "Discourse gender dynamics in speech of young people; According to German and Georgian materials" (Miranda Gobiani – Ilia state university, 2013). We will finish this on the gender-related works in Georgian linguistics with a very interesting work by Zaal Kikvidze "Language, Gender, Society" (Tbilisi, publishing house of Ilia state university, 2010), in which author speaks about gender differences in language and communication.

Since the moment of birth, and some of the author's opinion, before the birth (Rothmann, 2007) begins the gender socialization of human beings. Gender socialization can be understood as the process of perception and promotion of gender roles and stereotypes. The concept of differentiated socialization is used in social psychology, which emphasizes that women and men (girls, boys) are in different social psychological conditions (Bern, 2011). The most general definition of gender stereotype belongs to Younger: gender stereotypes are socially constructed categories of masculinity and feminism, which are strengthened by gender different roles, status and behavior. The existence of stereotypes facilitates the need for human beings in socially accepted manner and to feel that it does not contradict the views of social entourage (Basov, 1992). Three stereotypes are discussed in the gender stereotypes:

1. Masculine - feminism stereotypes - imaginations about properties;
2. Imaginations about the behavior of women and men;
3. Imaginations about roles, functions and activities

In recent period, many works are done about stereotype. The most discussed issue is the imagine formulation of feminism and masculinity in the process of socialization. What is

the gender stereotype content? According to Broverman and his colleagues, the contents of stereotypes are close to these categories and will be reduced to affection and expressiveness in women's, and competence and rationality in men's speech (Broverman, 1972).

The use and reproduction of gender stereotypes justifies the uneven and hierarchical attitudes of men and women in the society. This element must be taken into consideration when, for example, the influence of hidden mechanisms for women is analyzed. Assessments in gender stereotypes: woman's weakness, passivity, man's courage, steadiness, woman's emotions and man's restraint - These opinions are a factor in the limitation of women and the discrediting of femininity. According to them we can make some comparisons and conclusions, which will enable us to consider the peculiarities of the imagination of women and men using gender characteristics.

Therefore, we can conclude, modern states of gender research is popular in Psychology and Sociology and requires deepening and systematization of research in linguistics, because *Homo Loquens* men and *Homo Loquens* women are characterized by a different speech behavior.

The facts of equality of women and men in the language are the subject of feminist linguistics. It is believed that the image of the universe is observed in the eyes of men, so the language is not only anthropocentric (people-oriented) but also the androcentric (man-oriented) (Kurdadze 2012:77). There is an opinion that textual confirmation of social inequality is more evident in grammar languages. From this point of view, English and Russian languages are well studied. There is no grammatical gender in Georgian language, so this Georgian literature and folklore require a more specific approach to gender asymmetry and gender as a whole.

Modern gender linguistics is considered as the language of women and men. Live speech is directly related to both classical and modern communication theory, because first of all "Communication is the way by which we can tell the story ", on the other hands, it is always appraiser, express worldview of participants at time of relationship (Bonvilian

1997:67). Adelaide Haas, American linguist, has created a term – Genderlect, which marks characteristic lects for men and women speech (1979).

The growing interest in the study of gender is based on the "cooperativeness of women" and the theory of "male competitiveness". Sociolinguists claim that most of the languages (e.g. Russian, English), from the point of view, are defined from the very beginning of men's preferences (Spender 1985:68). For women's speech is characteristic: emotional expression, frequent apologizing, out-going, use of equivocal and indirect expressions, grammatical speech, and wide range of tones and their fast changing, high voice, to separate key words, frequent smile. For men's speech is characteristic: direct formulation of wishes, persistence, requirements, the desire to take initiative in conversation, aggressiveness. These signs are well undertaken during adolescence. Women use many question words, than men. The purpose of asking question is different. By asking the question, the woman is trying to conduct the conversation and the man asks the question to get the information (Kotof 2006:2504).

The use of gender operators (intonation, lexical, grammatical, stylistic) is characterized by both sexes, but the specifics of their use are different:

1. Men are more often used to talk to younger people or lower with status and, in their opinion, less thoughtful speakers.

2. Using the actuators, men try to emphasize their attitude to the conversation or get the answer to the question asked.

3. Women use the operators to organize a partnership. Two women speak, one is recipient, the other receiver. The recipient checked by the actuators and replications of the receiver lost or no the interest in the narrative. The receiver provides information that is ready to get involved in the conversation and express his opinion. for example:

4. Women's speech is characterized by emphasis on elementary signals, minimal reactions. For example: ouch, hey, aha, aa, uh, oh ... or nodding, shaking or move of hand.

These minimal reactions are elements of dialogue support. If the minimum reaction is delayed from the hearer, the topic of his conversation is uninteresting.

Women and men have different style of speech in which phonetic, rhythmic, intonational, morphological and lexical style exists. In fact, at all levels there are gender-based speech forms. Women can talk more or less, beautifully or simply than men. Women do not say endings, men are serious. Women speak with a special intonation. They often move from one topic to another, interrupt the conversation and address it (Lakeof 1975:26).

As a result of our scientific researches, we conclude that gender research in linguistics deals with two, very important issues:

1. Language and gender expressed in it. The aim of such an approach is to explain and describe how the existence of different sexes in the language (first of all is considered nominal system, vocabulary, syntax, gender category), what are the assessments of the language of men and women and in which semantics they are expressed;

Speech and expressing the communicative behavior of men and women, where expressed typical speech strategies and tactics, gender-specific choice of lexical units, the units of achieving communicative success, advantages of selection of lexical units, syntactic structures that are found in the peculiarities of women and men speech.

The second chapter - Gender Factor in the Verbal Communication in Translation discusses gender factor in the verbal communication in translation and translation strategies of the gender-driven Speech. The communicative space represents a rather complicated system in which the participants of the communication play one of the principal roles. A person acts differently in various situations and environments and they establish relations with other people. People's relations are as endless and diverse as the human society. The aspect of the linguistic gender, as indicated by V.P.Neroznak, implies study of the peculiarities of the text that creates 'a persona lingua in gender.' The scope of the material studied in the context of "the gender dimension" comprises literary texts first of all (Neroznak 1999:70).

The study of the women and men's communicative strategies, first of all, reveals different communicative styles, education, and social differentiation of the members of the communication. Respectively, the majority of psychologists, sociologists, and linguists believe that the gender-based peculiarities in communicative strategies unfold in childhood. Men and Women gain two different, Worlds: the boy's world and the girl's world. With pass of the years they meet certain expectations of the society and shape stereotypes and behavioral patterns typical for women and men. It can be said this allows women be more direct in expressing their feelings leading to unreserved, emotional and sentimental speech. Men tend to refrain from emotions and feelings in their speech, which draws them as unapproachable individuals. Compared to men's speech, women is more emotional and exaggerated. The purpose of the speech for men is achieve and maintain independence and high status. Women often speak in order to establish the contact, whereas men do it find solution.

Deborah Tannen note that women and men use the language for different purposes. Woman employs the language as a crucial part of the intercultural communication. Men, on the other hand, start conversation to show how they control the situation. Conversation helps men to maintain independence and elevate their status. The author singles out two prominent characteristics: involvement and independence. Men are independent and women are involved in communication (Tannen 2005:129).

Are women conservative towards the changes in the linguistic norms? Some linguists tend to believe women to be are norm-oriented based on the idea that women always play principal role in raising the new generation; respectively women attempt to speak standard language. The similar tendency can be noted in the speech analysis. Women focus on using the prestigious speech patterns. When being bilingual, women prefer the language that would ensure the success of their children in the future.

An experiment was conducted to determine whether there is a stereotypical perception of the the speech of women and men in terms of using lexical units: the poems of the

relatively less known poets were selected and then read to the group consisting of male and female recipients who had to guess who wrote them and suggest their arguments for the decision. This had to be done in written. The experiment involves 30 students of between ages 16 and 17 from the twelfth grade: thereof 12 males and 18 females. The gender of the poets were correctly guessed by 16 participants (7 ვაჟი და 9 გოგონა), and inaccurately by 12 participants (6 males and 8 females). In our opinion, the most important outcome of the experiment was the justification of their assumptions offered by the participants: this indicates that there is fixed vision on what is typical for men and women's speech.

We would like to highlight some of the examples: as one of the students, Khatuna Bolkvadze, commented on one of the poem "სადღაც, შორს, ცაზე გამოჩნდა მთვარე" that it was written by a man as proved by these lines:

„აჩრდილი შენი ღრუბლებმა შთანთქმეს“
უაზროდ ბორგავს კლდის წვერზე მთვარე.“

The male student wrote about the poem "მენატრები!!!" By the same poet that it was written by a man and argues that the words in the first lines

„ირგვლივ წყვილიადი, დაეშვა ფარდა...“
ჩემი გრძნობები სიყვარულს ჰგავდა.“

“- Could not have been written by a woman!!! “

One of the male students noted that Khuta Berulava's poem "must have been written by a male poet as the main character is thinking about embracing the hair of the main character with flowers and this indicates the author most probably to be a man."

Maria Baratashvili's poem "ეს გაზაფხული" made one of the female participants of the experiment think that the poem was written by a woman "such tenderness radiates from women", for example: "ასტრებს აღარ ანაზებს", or "ო ღმერთო"; such expressions are typical for women.

A masculine male student wrote about a poem "ზაფხული" by Shota Khidasheli that it was written by a woman as the end of the poem is expressed by the insecure woman as an

outcry of the suppressed passion. In his opinion, whatever happened from the other party seemed more like a mere obligation, and thus, is more expected from a male rather than a female.”

A participant believed that a woman must be responsible for writing a poem “ატირდა ქარი“ by Mzia Kviridze, as such tender, warm, and kind words are usually used by women and express their love through such words. For example: „მოსწყდა ფიქრით ცრემლები“, „სავსე გრძნობით და ნაზი ვნებებით, etc.

A female student named a man as the author of the poem “ეს იყო ღამის და მთვარის ბრალი“ by Vakhtang Kharchilava, since women are always worth the beauty, love, and adoration that men should show towards them.

The data of the conducted experiment led us to the conclusion that the Georgian youth displays the following gender stereotypes:

1) Characteristics of women’s speech are: emotional (tenderness, warmth, affection) expression, revealed through usage of the respective lexical units, wide range of tonality, frequency of interjections and particles;

2) Characteristics of men’s speech are: neutral units, strict tone, less emotionally coloured expression, seriousness, and even possible aggressiveness.

It also has to be noted that there are no strict restrictions to this.

As for the misconceptions about the authors’ gender, this must have been determined by the reasons below:

1) First, it has to be noted that the gender priorities of the in selection of the linguistic units and speech forms is not strict and universal determinant, they are somewhat amorphic and shifting;

2) Second, the experiment involved lyrical poems that falls into a specific field, in which even men who are in love expresses the emotions excessively.

Therefore, in our opinion, the main outcome of the conducted experiment is confirmation of the existence of the gender stereotypes.

Gender is a multilayered phenomenon. It's one of the most crucial and less studied aspects though is the influence of the gender factor on success of the communication, its significance for translation efficiency, and whether translators consider this factor when translating.

Burukina believes that gender nowadays does not simply represent a primitive category denoting sex but is a fundamental association which is stimulated via the synthesis of the textual associations. However, the researcher denotes that translation theory does not make the focus on the gender aspect which is unfortunate, since considering it in translation would be helpful to avoid mistakes in translation. The gender issue has two aspects in translation: the first one refers to the identification of the linguistic gender peculiarities and its preservation in the target text. The second one is oriented on determining the different gender characteristics and preserving these details in translation. For example, O.A.Burukina studies several novels by a British writer B.Kartland to illustrate the first category. She highlights that the process of translation is searching and selection of the best options available. It also implies consideration of the linguistic and cognitive competence of the target text recipient reflecting the latter's cultural peculiarities. Underestimating the gender factor in translation may lead to unfavourable results in terms of the failure to consider the addressees i.e. readers' language and culture.

Gender factor often has a great significance in any genuine piece of work, since it varies in different cultures. Translation itself is a form of cross-cultural communication and therefore translators consider not only linguistic units translation but conveying the cultural connotations and subtext. Translators have to convey the gender-based details encoding the cultural information for new recipients of the target text.

The target text is 'bi-cultural'. To certain extent, translation undergoes the adaptation with the cultural recipient. That is why the translator has to compromise. If gender factor is not considered during translation this may result in failure of transferring important cultural nuances which is unacceptable.

Studying this less researched phenomenon is topical today. Any translator, however experienced and talented, faces the hardship in transferring the details of the cutlers in the target text based on a different background information and culture. Translator needs to preserve the style of the original text. As Kazanova indicates, translators serve as the linking ring in this chain 'creating the continuum model of the own genuine idea whose value depends on multiple factors, such as: level of translator's knowledge, distance between the author of the source text and translator, translator's way of thinking (Kaanova 1988).

Generally, the analysis of the theoretical material showed that the meaning of the term 'gender' is not completely unfolded, and sometimes leads to the terminological misunderstanding. For some scientists gender is purely grammatical phenomenon, whereas other sees it as a biological or social issue. Respectively, it is understandable that gender linguistics is viewed as a complex issue in translation studies.

Translation from English, Russian, and other languages into Georgian frequently faces certain problems conveying the grammatical categories, since in Georgian the gender is not manifested grammatically, but is expressed through the lexical means. The opposite is also the case when translating from Georgian translator has to control so that not to mix the primary and secondary gender markers (articles, morpheme, complying adjective forms, verb forms, etc.). Translating fiction is even more complicated by this when, for example in the detective stories any information about the culprit has to be concealed until certain point, including leaking information like the gender of the suspect.

Also, we intent to understand thr impact of gender on translation when one and the same text is transalted by a woman or a man. For instance, the poem John Anderson by A Scottish poet Robert Burns was translated by Murman Lebanidze and Tamar Eristavi. When reading the translations, it becomes quite easy to determine which version was translated by either of them:

John Anderson, my jo, John,
When we were first acquent;

Your locks were like the raven,
Your bonie brow was brent;
But now your brow is beld, John,
Your locks are like the snaw;
But blessings on your frosty pow,
John Anderson, my jo.

The poem title John Anderson is the same in both the source and the target texts.

ჯონ ანდერსონ, ჩემო ჯონ, ჩემო მეგობარო,
როცა შევუდექით წუთისოფლის მთას,
გახსოვს, შენი ქოჩორი, გახსოვს შავი ქოჩორი,
შენი შავი ქოჩორი ჰგავდა ყორნის ფრთას.

In the translation by Murman Lebanidze we find that the author addresses John as a friend and recalls the moments of their lives spent together. This cannot be said about Tamar Eristavi's version of translation:

ჯონ ანდერსონ, სულზე ტკბილო ჯონ,
სულ პირველად როცა გნახე შენ,
ყორნისფერი თმები გქონდა, ჯონ,
უნაოჰო გქონდა სახე შენ.

We think it is obvious that the lines above sound more gentle and affectionate through words such as “სულზე ტკბილო ჯონ“, “სულ პირველად როცა გნახე შენ“ – a woman never fails to forget such little things, and respectively, it can be assumed that the poet addresses the beloved and rather than a friend. Thus, gender aspect can be considered not only based on the author's personality but if we focus on the author's addressee's gender. A man would never address the person of the same sex, with few exceptions, with the words “ჩემო სულისთქმავ, ჩემო ტკბილო, ნეტარო, etc., which is completely acceptable in case a woman is involved. Women are more romantic, full of emotions, and this is conveyed in the

version mentioned above. It might also be supported by the assumption that the addressee is a man.

The Third Chapter - Gender Characteristics of the Fictional Characters' Verbal Behaviour in the Source and Target Texts.

Fiction is the main source of the national and cultural information and expresses the national mentality shaped in the turmoil of the centuries. Therefore, the speech priorities of literary characters reflect the gender stereotypes of the time. As it has already indicated gender linguistics is a recent branch of linguistics, and drawing the common picture of the gender characteristics is a complicated task since the peculiarities of the phonetic, morphemic, lexical, stylistic and syntactic markers of the female and male speech is studied within the frame of certain languages and cultures.

O.Jespersen believes that the difference between the male and female's verbal speech is hardly noticeable at the phonetical and morphological levels of the European languages. Differences are mostly found at the lexical level, and is mainly attributed to the concept of taboo, on the one hand: existence of taboo on using certain verbal forms (for example, sexism); and the social hierarchy, on the other hand: men have higher social prestige, and respectively, linguistic privileges (Jespersen 1925:237).

In the article "Peculiarities of the Male and Female Speech at the Phonetical and Lexical Language Levels" T.P.Zhiltsova and A.A.Kurdelia published the results of the analysis of the women and men's Russian speech and its characteristics at two levels: phonetical and lexical levels, and made the following conclusions:

1. The tendency shows that women extend vowels, whereas men try to use short vowels;
2. Loss of vowels is noticed in men's speech;
3. Sharp difference is observed in elongation of the consonants in the men's speech, whereas the women's speech tends towards more softness-based assimilation.

At the syntactic level, the gender characteristics are represented at the sentence structure level, its length, and distribution of the members of the sentence.

The analysis of the differences between the women and men’s speech in fiction has been elaborated through long period of time. Women have always been characterized as weak, emotional, and neurotic creatures, whereas men were considered as strong, aggressive, and dominant beings, reflected in their internal as well as external features.

We have analysed the gender characteristics at the lexical level in the novel by Jane Austen *Pride and Prejudice*, written in 1813. A Swedish artist Inging Schuh’s methodology has been applied, used by the author in his work “How to characterize the women and men’s characters in the research on linguistic aspect prospect of using nouns and adjectives.”

We have selected two male characters Darcy and Bingley and two women characters Elisabeth and Jane to single out the characteristics of the heroes in the aforementioned novel through contrasting use of nouns and adjectives, and the respective results are presented in the tables below.

Table No.5

Nouns describing the characters’ inner features:

Inner features				
Gender	Male		Female	
Characters	Darcy	Bingley	Elisabeth	Jane
Nouns describing the characters’ inner features	პიროვნება- 2 ჯერ იუმორი უხეშობა სიამაყე მიზანდასახულობა	ხასიათი, ღიაურთიე რთობები კომუნიკაბე ღურობა განწყობა უბრალოებ	სისწრაფე განწყობა გართობა წინააღმდეგობადა უმორჩილებლობა კეთილგანწყობა -2	საქმე გრძნობა ხასიათი ბუნება არსება განწყობა- <u>2</u>

	ზრდილობა ვალდებულება დაუნდობლობა ინდიფერენტუ ლობა თავშეკავებულო ბა	ა ხასიათი იუმორი სიკეთე - 2		
Total	11	10	7	7
	21		14	

Table No.6

Nouns describing the characters' inner feelings:

Innerfeelings				
Gender	Male		Female	
Characters	Darcy	Bingley	Elisabeth	Jane
Nouns describing the characters' inner features	აღშფოთება	აღფრთოვანება	გაოცება სიხარული დისკომფორტი	გაოცება სიხარული სიამოვნება მხიარულება სიყვარული შიში მადლიერება
Total	1	1	3	7
	2		10	

Table No.7

Nouns describing the characters' external features (appearance).

External features (appearance)				
Gender	Male		Female	
Characters	Darcy	Bingley	Elisabeth	Jane
Nouns describing the characters' appearance	(მშვენიერი, მაღალი) (სიმჰათიური) გარეგნულიშეხედულ ება, <u>2</u> მანერა,	(სასიამოვნო) გარეგნულიშეხედულ ება, (მარტივი, არაეფექტური) (ბედნიერი) მანერები,	მშვენიერება, ანგელოზი, (კარგი) (მუქი) თვალები, სიმეტრია, ფორმა, ფიგურა, (მშვენიერი) თვალები, ბრწყინვალე ბა, სახისფერი	მშვენიერება, ა, ანგელოზი, (სასიამოვნო) მანერები,
Total	5	3	10	4
	8		14	

Table No.8

Adjectives describing the characters' inner features.

Inner features				
Gender	Male		Female	
Characters	Darcy	Bingley	Elisabeth	Jane

Adjectives describing the characters' inner features	ამაყი	სასიამოვნო - <u>2</u>	კარგიუმორისგრძნობი	სულელ
	სასიამოვნო მკაცრი უკმაყოფილო <u>-2</u> საშინელი ჭკვიანი ქედმაღალი თავშეკავებული ლი კარგად აღზრდილი გამომწვევი უკმაყოფილი კრიტიკული სატირული მკაცრი გაყინული	ცოცხალი უპირობო საღადმოაზროვნე, კარგიუმორისგრძნობი სმქონე, შესანიშნავი, უკმაყოფილო,	სმქონე, ინტელექტუალური, მომსმენი, მარტივი, არაეფექტური,	ი, უმეცარი, ი, ფრთხილი, ბრმა, იდუმალი,
Total	17	8	5	5
	23		10	

Table No.9

Adjectives describing the characters' inner features.

Inner features				
Gender	Male		Female	
Characters	Darcy	Bingley	Elisabeth	Jane

Adjectives describing the characters' inner features	ამაყი	სასიამოვნო - <u>2</u>	კარგიუმორისგრძნობი	სულელ
	სასიამოვნო მკაცრი უკმაყოფილო <u>-2</u> საშინელი ჭკვიანი ქედმაღალი თავშეკავებული ლი კარგად აღზრდილი გამომწვევი უკმაყოფილი კრიტიკული სატირული მკაცრი გაყინული	ცოცხალი უპირობო საღადმოაზროვნე, კარგიუმორისგრძნობი სმქონე, შესანიშნავი, უკმაყოფილო,	სმქონე, ინტელექტუალური, მომსმენი, მარტივი, არაეფექტური,	ი, უმეცარი, ი, ფრთხილი, ბრმა, იდუმალი,
Total	17	8	5	5
	23		10	

Table No. 10

Adjectives describing the characters' external features (appearance).

External features (appearance)				
Gender	Male		Female	
Characters	Darcy	Bingley	Elisabeth	Jane
Adjectives	მშვენიერი,	ახალგაზრდა,	სიმპათიური,	სიმპათიური,

describing the characters' external features	ახალგაზრდა,	სიმპათიური, კარგიშესახედაობის,	<u>2</u> ლამაზი, მშვენიერი, <u>2</u> ტკბილი, შესანიშნავი, <u>2</u> კაშკაშა, სასიამოვნო, ახალგაზრდა, <u>2</u>	<u>2</u> მშვენიერი, <u>2</u> ლამაზი ტკბილი
Total	2	4	14	6
	6		20	

The results of our analysis shows that in her novel *Pride and Prejudice* the author, supposedly, highlights the inner features of men, and external features of women; as for the inner feelings, these are likewise typical for male and female characters. This leads us to the conclusion that the English woman writer in the 19th century is affected by the gender world image of that century, when a woman was considered as a sensitive, emotional creature, whereas a man, on the other hand, occupies the leading position and women are dependent on them.

When doing translation, a translator first needs to consider the content and the entire fabula, the value that were treasured in the 19th century, and the gender factor to deliver the perfect translation. In particular, we have to pay close attention to the lexical units describing the characters inner emotions and features, as well as their appearance, and analyses the mean these units are used in the text.

In our opinion, one of such feature is reflected in usage of one and the same adjective in different contextual meaning in men and women's speech. Namely, an adjective 'young' nominates the different age range in case of men and women nowadays; however, in the 19th century this difference was extremely big, as young women were wedded at the age of 18-19,

and at 23-24 they were considered 'old socks' and no longer were referred to as 'young'. However, the man over 30 still could have been considered rather young. Such ethno cultural details have to be considered when translating. It also has to be noted that the author's gender (a woman in this case) affects the results of our evaluation. Thus, we plan to analyse the features of the characters created by the male author of the same period in the future.

One of the efficient research methods in translation studies is the comparative analysis of the target and source texts. We have analysed J.Austin (*Pride and Prejudice*) and H.Fielding's (*Bridget*) novels, the source and their translation into Georgian using the continuous selection method at three levels of language: morphological, lexical, and syntactic.

The morphological level is marked with the gender characteristics expressed in the category of gender. The contemporary English language, which has analytical structure, the gender is expressed only in the lexical category and has no formal manifestation. The differentiation of the gender is possible through correlation with the third person singular pronoun, and is not differentiated in the Georgian language (she, he, it). The gender category is also revealed through the context (Russian Encyclopedia 2000:688). In the Russian language, even the word endings express gender, which probes a problem in Georgian. Therefore, this purpose is served by the context in the original, and grammatical category of gender in the text of translation. This makes *Bridget Jones's Diary* by H.Fielding especially interesting.

Both authors (Austin and Fielding) actively use linguistic elements typical for women and men's speech, expressed in usage of the different vocabulary, syntactic structures in the women and men's speech. For example:

"You are considering how insupportable it would be to pass many evenings in this manner—in such society; and indeed I am quite of your opinion. I was never more annoyed!

The insipidity, and yet the noise—the nothingness, and yet the self-importance of all those people! What would I give to hear your strictures on them!" (J. Austen, 2008:17).

"თქვენ ალბათ იმაზე ფიქრობთ, რა სისულელეა ასეთი საღამოები. მეც გეტანხმებით. ნაწყენიც კი ვარ! რა მოწყენილობაა და რა უგემოვნობა, თანაც ამდენი ხმაური ხალხისა, რომელიც არაფერს წარმოადგენს და მაინც კი რამხელა წარმოდგენა აქვთ თავიანთ თავზე! ერთი თქვენებური კრიტიკა მომასმენინა მათ მიმართ!" (ოსტინი, 2014:25).

H. Fielding puts the following words in the mouth of the woman furious at her fate:

"Anyway, have got giant traysizedbar of Cadbury's Dairy Milk left over from Christmas on dressing table, also amusing jokegin and tonic miniature. Am going to consume them and have fag"(Fielding, 1997:14).

"არაუშავს მაგიდაზე შობიდან შემორჩენილი "ქედბერი"-ს ფირმის უზარმაზარი რძიანი შოკოლადი მიდევს, კიდევ ჯინ ტონიკის მომცრო, სასაჩუქრე ბოთლი. ახლავე ყველაფერს შევსანსლავ და პაპიროსსაც დავაყოლებ" (ფილდინგი, 2008:11).

It is difficult to determine who these thoughts belong to in this example, if we did not know the plot of the novel.

"She started saying she wanted to be paid for doing the housework, and she'd wasted her life being our slave" (H. Fielding, 1997:30).

"მოთხოვნები წამომიყენა, მინდა დიასახლისობისთვის ხელფასი გადამიხადო, მთელი ცხოვრება თქვენს მონობას შევადიეო" (ჰ. ფილდინგი, 2008: 29).

At the lexical level, the gender characteristics are extremely vivid as the description of the characters in the novel, their actions, manners, etc. are revealed This is the principal mean of expressing the gender characteristics. The first significant sign is expressing the gender through the respective pronouns. The pronoun that denotes the gender performs other functions, too such as replacement of a noun, etc. Personal, possessive, reflective pronouns also formally mark gender at the morphological level and serve as the mean of

conveying the meaning in full. The replacement of nouns by personal, possessive, and reflective pronouns, etc. is found in the Georgian language too, although words like ‘man’ or ‘woman’ have to be added to indicate gender.

„How dare he say you were getting too serious by asking to go on holiday with him?’ yelled Sharon. ‘What is he talking about?’ (H.Filding, 1997:16).

„ როგორ გაბედა ეთქვა, მეტისმეტად სერიოზულ სახეს აძლევ ურთიერთობასო, შენ ხომ მხოლოდ შვებულების ერთად გატარება შესთავაზე? ღრიალებდა შერონი. რა ჯანდაბას ბოდავს?“ (ჰ. ფილდინგი, 2008: 13).

Lexical segment, causing the special interest, is the feministically and masculinely coloured vocabulary segment typical to women and men, and their actions.

Let us analyse several gender marked examples at the lexical level of the language, which represent feministic and masculine concepts. For example, „don’t need to wash anyone else’s socks”, - არ სჭირდებათ ვიღაცისთვის წინდების რეცხვა.”

In our opinion, it is a successful translation decision: the target text completely preserved the connotation of the source text and the author’s intention to demonstrate that the protagonist’s, Bridget’s, speech is characterized by simple phrases. Such application of phrases is typical for women’s speech. This immediately indicates that the woman involved in the conversation does not belong to high society as the phrase above falls into the neutral lexis category. Consequently, it can be concluded that the gender-driven speech peculiarities at the lexical level of the language requires application of transformations in translation.

Both authors’ novels have language means that express the reference to the concepts of ‘masculinity’ and ‘femininity’, such as in the examples below:

English example Georgian translation

Characteristics of the male characters "He is just what a young man ought to be," said she, "sensible, good-humoured, lively" (J. Austen, 2008:9). "ის ახალგაზრდა კაცის იდეალია, ჭკვიანი, იუმორითა და სიცოცხლით სავსე" (ოსტინი, 2014:15).

Characteristics of the female characters She is the most beautiful creature I ever beheld (J. Austen, 2008:8). ის ხომ უმშვენიერესი ქმნილებაა (ოსტინი, 2014:15).

Women's prose is a social and cultural phenomenon which appeared in the social space as a result of the women's development. This was also reflected in the literary texts that described the world and social experience as seen by women.

Therefore, considering the fact that the gender research is one of the central issues in the modern linguistics, sociological and cultural studies, it can be assumed that gender aspects gain more important role in translation of fiction when building translation competence.

The value of analyzing the text lies in uncovering the importance of the gender linguistical approach based on the gender markers used in fiction. Selection of the efficient translation strategy requires consideration of these gender markers and understanding of the place of translation units in its structure. Less studied gender speech in the Georgian literature requires special interest to preserve the gender-driven characteristics of the original text in translation.

Conclusion

The analysis of the theoretical and practical material above leads us to the following conclusion:

1. Gender is a multilayered phenomenon, the contemporary scientific paradigm though shifted it from the biology field into the social and cultural fields. Tis sociocultural nature is expressed through linguistic units and linguistic behavior typical for communication participant, either man or woman. The modern state of gender research is popular in psychology and sociology and requires enhancement and systematization of research in linguistics, because Homo Loquens men and Homo Loquens women are characterized by a different speech behavior.

2. Study of the gender linguistics genesis, review of the scientific literature and fundamentals of the theoretical psycholinguistics of gender showed that the gender peculiarities of the verbal behaviour is a crucial factor in the successful communication, which undergoes interesting transformation during the transcoding or translation. Unfortunately though, gender is relatively studied in the English, Russian, and German linguistics, whereas the similar researches in the Georgian linguistics and culture is limited.

3. The experiment conducted for analysis of the Gender stereotypes of the Georgian youth resulted in the conclusion that the young people in Georgia are characterized by following:

a) Characteristics of women's speech are: emotional (tenderness, warmth, affection) expression, revealed through usage of the respective lexical units, wide range of tonality, frequency of interjections and particles;

b) Characteristics of men's speech are: neutral units, strict tone, less emotionally coloured expression, seriousness, and even possible aggressiveness. It also has to be noted that there are no strict restrictions to this.

4. Fiction is the main source of the national and cultural information and expresses the national mentality shaped in the turmoil of the centuries. Therefore, the speech priorities of literary characters reflect the gender stereotypes of the time. We have analysed the gender characteristics at the lexical level in the novel by Jane Austen *Pride and Prejudice*. The author highlighted the inner features of men, and external features of women; as for the inner feelings, these are likewise typical for male and female characters. This leads us to the conclusion that the English woman writer in the 19th century is affected by the gender world image of that century, when a woman was considered as a sensitive, emotional creature, whereas a man, on the other hand, occupies the leading position and women are dependent on them.

5. The analysis of the source and target texts showed that translators first need to consider the content of the original and the entire fabula, the value that were treasured in

that particular period of time. Translators also have to pay close attention to the lexical units describing the characters' inner emotions and features, as well as their appearance, and analyse the way these units are used in the text.

6. The dissertation included the list of the topics between men and women with the respective examples from English and Georgian, and sociolinguistic analysis of the examples, which drove us to the conclusion that:

a) Women's speech are characterized by the special forms of greetings and addressing, indirect way of expressing ideas, new words, new meanings of words. Features typical for men's speech include high number of nouns, followed by adjectives and verbs. Frequent usage of the lexical hyperbola and hyperbolic sentences are more typical for women.

b) Women and men differ in use of stylistic forms, phraseological units, and semantic word combinations. In contrast to men, women's speech is more diverse. They employ longer, more complex, and nonstandard sentences, whereas men use relatively short and stereotyped patterns in sentences.

c) The women's scope of vocabulary is richer, and more differentiated. The level of pragmatics and cognition reveal the following differences: women efficiency is indirect in conversations, and direct in case of men. Women frequently use the interrogative sentences, whereas men use more imperative.

10. Selection of the efficient translation strategy requires consideration of these gender markers and understanding of the place of translation units in its structure. Less studied gender speech in the Georgian literature requires special interest to preserve the gender-driven characteristics of the original text in translation.

The main provisions of the thesis are reflected in the following publications:

1. Gender role in the communication strategy, Intercultural communications, Sokhumi State University, Tbilisi 2015 (ISSN 1512-4363, pg 165-168)
2. Gender peculiarities in language and culture, Batumi Shota Rustaveli State University Batumi 2015,

3. Gender aspect of literary translation, Intercultural communications, Sokhumi State University, Tbilisi 2016
4. Gender aspects in the context of Literary translation, 2017, Batumi, Publication:
5. Gender factor impact on communication and its study in the aspect of the literary translation, Intercultural communications, Sokhumi State University, Tbilisi 2018.